

REMINTINUS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 11 (116)

1994 m. birželis

Antanas ČINGA Tavo laimė

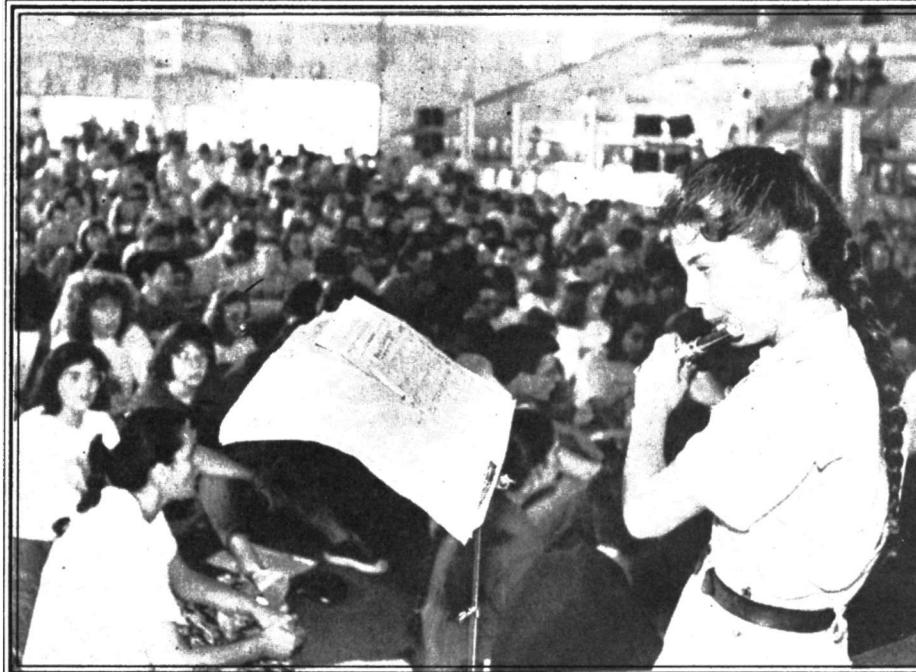
Tavo laimė nuskrido su vėjais
Per pavasario pievų žalumą, -
I svajonėmis statomus rūmus
Kartu ilgesi, skausmą pasėjo.

Tavo laimė su spygliais nukrito,
Su rasa nuo pušų augalotų, -
Apsiniaukęs, tamsus ir miglotas
Švito tavo pavasario ryta.

Tavo laimė dirvonai sugėrė
Kaip darbymėčio prakaitą sūrė, -
Kažkas tremtinio dalią išbūrė
Ir gimininė duris tau užvėrė.

Tavo laimė giminėje liko,
Bet sugrižus tau jos neberasti, -
Tavo laisvės svajonių vainiką
"Išvaduotojai" spėjo užkasti.

Tavo laimė miškuos pasiklydo,
Partizanų taką neberadus, -
Mėlynziedėm žibuoklėm pražydo,
Tik nutirpus pavasarij ledui.
1993m.

Edmundas SIMANAITIS

Belieka tik radikalai atsiriboti

Žinomas išeivis iš istorikas, tautos genocido tyrinėtojas A.Damušis, kvalifikuo-
tai peržiūrėjęs sovietinių istorikų pareng-
tą ir neseniai išleistą "Lietuvos kovų ir
kančių istorijos" I tomą, slūlo "radikalai
atsiriboti nuo skelblamo melo ir bendrai
ieškoti kelio, kaip į šią dirbtinai sukelta
problemą vieningai reaguoti" ("Naujasis
dienovidis", Nr.17, 1994 04 17). A.Damušis
skaičiai ir faktai parodo, kad raudonų-
jų istorikų tendencingai parinkti, galbūt
ir "pataisyti" genocido vykdytojų dokumentai
visiškai nepaaiškina beveik pu-
sės milijono genocido aukų žuties. Rau-
donoji statistika nesudursto galu- matyt,
partinė užduotis reikalauja (jei jau ne-
įmanoma visko nuslėpti) bent jau suma-
žinti aukų skaičių. Į šią "mokslinį" veikalą
gyva reaguoja išeivis iš, genocido aukų
organizacijos ir kai kurie valstybės vel-
kėjai. Štai ką rašo Opozicijos lyderis prof.
V.Landsbergis apie minėtają knygą: "Isto-
rikai, kurie Pasaulio Lietuvą Bendruome-
nės pavedimui ją parengė, nėra pirmokai,
kurie nežinotų, koks būna kritiškas moks-
linis, o koks gali būti nekritiškas veidma-
ningų dokumentų skelbimas. Tai, kas pa-
daryta, yra netiesos platinimas, kompro-
mituojantis užsienio lietuvių sumanymą.
Nekaltu žmonių "perkėlimas" gyvulinuo-
se vagonoose į Sibirą arba kitą pasaulį
kaip kuriuose dokumentuose atrodo bu-
vęs lydimas jauntraus Berijos, Dekanozo-
vo, Sniečkaus, Serovo ir Stalino rūpesčio,
be to, dar ir "elliniams lietuviams" prita-
rant, kad nusikaltėlius tremia. Skaitme-
nis apie ištremtuosius, pateiktai NKVD do-
kumentuose, labai skiriasi nuo kitų šal-

tinių (NKVD naudai), bet tai niekaip ne-
komentuojama. Išeivis iš, kuri surinko lei-
diniui pinigus ir už juos gavo akibrokštą,
yra apgauta arba apsigavusi: reikėjo kont-
roliuoti, kas ir ką Vilniuje daro".

Istorija su šia nelemtąja knyga akivaiz-
džiai rodo, ko stekla DDP, beatodairiskai
Edmundas SIMANAITIS

"aktyvaus tardymo" detalės, atpasakotos
šio nežmoniškai žlauraus kankinimo
dalyvių. Jie gyvi, naudojasi privilegiuojimis
ir gyvena tarp mūsų. Raudoniesiems
istorikams verta pasidomėti ir į Izraelį
išvykuslo aukšto KGB pareigūno, kaltin-
amo genocido vykdymu Lietuvoje,
plk.N.Dušanskio vaidmeniu Vanago su-
mimo - tardymo epizode.

Istorikui H.Sadžliui, publikuojančiam
serijas straipsnių apie tremtinius- MGB-
KGB agentus, amoralu nutylėti, kas orga-
nizavo, kas verbavo agentus, kokias
"poveikio priemones" taikė kiekvienam
užverbuotajam. Ir tik įvardijus šio ba-
saus nusikaltimo vykdytojus, galima
paminėti ir auką, neatsilaikiusią prieš
moralinį ir fizinį smurtą.

Į šią klasingą neokomunistų provoka-
ciją sureagavo visas lietuvių pasaulis. Ne-
iškentė ir Prezidentas: gegužės 23d. per-
adija pasakė, kad "tikrajų padėtį turi visi
žinoti, ir mūsų kartoms palikti šią me-
džiagą". Ar šie žodžiai nuoširdūs, matome
iš darbų.

Lietuvos Respublikos Prezidentui Lietuvos Respublikos Seimui Kreipimasis

LR Vyriausybės 1994m. vasario 3d. Nutarimo
Nr.74 2-aji straipsni "Padidinti pensijas Lietuvos
Respublikos vidus reikalų sistemos nedirbantiems
pensininkams, išėjusiems į pensiją iki 1991m. gru-
odžio 31d. 50 proc." įvertiname kaip nusikalintą
žmoniškumui ir čiessingumui. Neteisėtūs bausmių
(o gal net ir genocido) vykdytojai apdovanojami,
o jų aukos, išvėrė tardymu ir lagerių kančias, šiuo
metu- nedarbinių pensininkai- užmirštami.

Vadovaujantis Lietuvos gyventojų pensinio
aprūpinimo gerinimo įstatymu, pensijos reabili-
tuotiems politrepresuotiems buvo padidintos.
Dabar, remiantis nauju pensijų įstatymu, jos suma-
žėjo. Valstybės biudžetui ir "Sodrai" trūksta lėšų,
ir vis dėlto, esant biudžeto deficitui, didinamas
pensijos mūsų kančių vykdytojams. Be to, mokomo-
jių išairios rentos, personalinės pensijos net nežinia
už kokių nuopelnus. Tokius Vyriausybės veiks-
mus vertiname kaip pasityčiojamą iš mūsų kančių.

Prašome Prezidentą ir Seimą atsaukti Vyriausybės 1994m. vasario 3d. Nutarimo Nr. 74 2-aji
straipsni. Priešingu atveju būsime priversti kreip-
tis į tarptautines žmogaus ir piliečių teisių gynimo
organizacijas.

Priimta vienbalsiai LPKTS tarybos ir rajonų skyrių pirm-
mininkų konferencijoje 1994 05 14, Kaune

Ona PADVARIETIENĖ

Mano miestas

Mano mieste žaliuoja berželiai,
Dangų remia vainikai pušų...
Du subėga paklydė upeliai
Prisiglaust ir nuplaukti kartu.

Šaukia Svalią Lėvuo ten iš tolo,
O ji ievose skėsta visa -
Tarsi nuotaka būtų jaunoji,
Pasipuošus balta suknėle.

Ten motulė mane užaugino
Tarp giesmių, tarp dainų lyg sapne.
Ji išmokė mylėti Tėvynę,
Ją vadino Marijos žeme.

IVYKIAI

Protestas tėsiasi

VILNIUS. Jau nuo vasario 11d. vyksta
politinių kalinių ir tremtinių protesto ak-
cija: "Genocido archyvus į švarias rankas".

Protestuoja prieš A.Sleževičiaus vy-
riausybės rekomenduotą ir Seimo patvir-
tintą Genocido tyrimo centro direktoriumi
V.Skuodą, nes sulaužytas susitarimas,
pagal kurį kandidatūra į ši postą turėjo
būti suderinta su politinių kalinių ir trem-
tinių organizacijomis. Buve partizanai, po-
litiniai kaliniai ir tremtiniai yra apeinami,
niekinami, nepanaudojamos jų žinios, je-
ne nušalinnami nuo Lietuvos gyventojų geno-
cido ir rezistencijos tyrimo centro darbo,
archyvų aprašymo ir netgi rengiamasi iš-
kelti centrą iš KGB rūmų.

Pasiplikinę valdžios melu ir klasta po-
litiniai kaliniai ir tremtiniai, palikę namų
darbus ir rūpesčius, dieną naktį saugo ar-
chyvus. Rūmuose jau budėjo daugliau
kalp 3000 žmonių. Šial akcijai pritaria vi-
suomenė. Užslenčiai stebisi akcijos daly-
vių ryžtu, atkakliai jų kova už tiesą, už oku-
pantų archyvinų dokumentų išsaugojimą,
taip pat ir valdžios abejingumu ak-
cijos dalyvių reikalavimams.

Protestas tėsiasi.

Budint KGB rūmuose

VILNIUS. Gegužės 15d. (sekmadienį)
15val. KGB rūmų budėtojus politinius ka-
linius ir tremtinius pasveikino Muzikos
akademijos instrumentinis ansamblis
"Sutartine", dainavo solistai Zita Grigienė
ir Romas Vešiotas (vad. prof. P.Tamošaitis).
Koncertas vyko rūmų fojė. Sausakimšai
sustojo žmonės nuoširdžiai plojo ir dėkojo
šlos muzikinės programos atlikėjams.

Po to budėtojams koncertavo Druski-
ninkų politinių kalinių ir tremtinių an-
samblis "Dainava" (vad. Izabelė Navarok-
lienė). Pertraukėlėse tarp dainų pasikal-
bėta apie okupacijos metais patirtas kan-
čias, paskaityta poezijos. Esame pasiryžę
išsaugoti savo Tėvynės istoriją.

Stasys ŽUKAS

1994m. birželis

TREMtinus

2

Pareiškimas

Dėl Rusijos spaudimo Baltijos valstybėms

Baltijos Asamblėja, vykusi 1994m. gegužės 13-15d. Jūrmaloje (Kemerai), akcentuodamā vis grubesnį Rusijos pastarojo meto spaudimą Estijai, taip pat Rusijos gynybos ministro pasisakymą 1994m. gegužės 6d. dėl papildomo kariuomenės įvedimo į Estiją.

pareiškia,

jog ir dabar, ir ateityje bet kokie grasinimai ir spaudimas kiekvienai iš Baltijos valstybių, nesvarbu, iš kur jie kiltų, bus traktuojami kaip grasinimas visoms Baltijos valstybėms.

Baltijos Asamblėjos prezidiumo pirmininkas **Maris BUDOVSKIS** (Latvijos Respublika), Baltijos Asamblėjos Prezidiumo pirmininko pavaduotojas **Egidijus BIČKAUSKAS** (Lietuvos Respublika), Baltijos Asamblėjos Prezidiumo pirmininko pavaduotojas **Ūlo NUGIS** (Estijos Respublika) *Jūrmala (Kemerai), 1994m. gegužės 15d.*

Kas naujo Baltijos Asamblėjoje?

LATVIJA. Gegužės 13-15d. Latvijoje, Kemerio miestelyje vyko Lietuvos, Latvijos ir Estijos parlamentinių delegacijų Baltijos Asamblėjos ketvirtoji sesija. Bendru trijų valstybių parlamentinių delegacijų sprendimu priimti labai svarbūs dokumentai. Vienas jų- pareiškimas apie mūsų vienybę, kuri ypač aktuali dėl Rusijos spaudimo Baltijos valstybėms. Dokumentuose teigama, kad bet koks grasinimas ar spaudimas bet kuriai Baltijos šalių, bus traktuojamas kaip grasinimas visoms Baltijos valstybėms.

Taip pat priimta rezoliucija "Dėl santykių su Rusija", kuria Rusijos Federacijos vadovybė kviečiama baigti psychologinį spaudimą Estijos Respublikai ir pripažinti materialinę bei moralinę žalą, padarytą Baltijos valstybėms ir jų piliečiams sovietinės okupacijos metais, ir padėti joms išspręsti visų keturių valstybių piliečių repatrijavimo problemas.

Rezoliucijoje kviečiama viešai pripažinti faktą (kaip jau padaryta Lietuvos atžvilgiu 1991 metų liepos 29 dienos sutartimi), kad 1940 metais Sovietų Sajunga prieš Baltijos valstybių gyventojų valią ir pažeisdama taikius susitarimus, kuriuos 1920 metais Rusija buvo sudariusi su Baltijos valstybėmis, taip pat kitose sutartyse nustatytus įsipareigojimus, okupavo Lietuvą, Estiją ir Latviją.

Baltijos Asamblėjoje priimtas Memorandumas dėl būtinumo visuotinai spręsti tautinio identiškumą 'Baltijos valstybėse' klausimą. Baltijos Asamblėja pabrėžia, kad etninių garantijų problemos Baltijos valstybėse- tai ne tik tautinių mažumų problemos, bet ir vietinių tautų, nukentėjusių nuo genocido ir rusinimo iki savo nepriklausomybės atkūrimo, problemos.

Per okupacijos metus Baltijos valstybės ne tik prarado savo ekonominės pozicijas, bet ir neteko daugybės- daugiau kaip dviejų milijonų žmonių. Be to, daugiau kaip du milijonai žmonių buvo perkelta į Baltijos valstybes arba liko jose po taršybos Sovietų armijoje. Tad kaip garantuoti lietuvių, estų ir latvių tolesnę egzistenciją?

Kartu su ekonomikos atkūrimo ir demokratijos klausimais tai turi būti apsvarstyta tarptautinėse konferencijose, tam būtina parengti tarptautines programas. Baltijos Asamblėja ragina visos Europos valstybes pasmerkti tautinių mažumų klausimo naudojimą siauraja prasme, kaip spaudimo Baltijos valstybėms priemonę.

Vanda BRIEDIENĖ

Be praeities nėra ateities

Jau turime sutartį su Lenkija. Tačiau ne Lietuvos čia sutartis, o LDDP. Lietuvai tokia sutartis nepriimtina. LDDP džiaugiasi ja kaip dar vienu slaptosios diplomatiros laimėjimu. Tiesa, ne visi džiaugiasi. Antai kai kurie valdančiosios partijos atstovai priekaištauja prezidentui, kad jis, neva spaudžiamas opozicijos, pasakė, kad Vilnius niekada Lenkijai nepriklausė ir buvo okupuotas jéga. Ir Lenkijos spaudoje buvo rašta, kad prezidentas A.Brazauskas taip sakydamas nuolaidžiavo opozicijai. Išvada-prezidentas ir valdančioji partija taip negalvoja. Vadinas, tas Lenkijai netaikoma. Tai tik opozicijai ir "tautiniams ekstremistams" nuraminti.

Lenkija save laiko katalikiška šalimi. Tad jai derėjo atsprašyti už padarytą skriaudą Lietuvai- nužudyti ar išvaryti iš savo namų Lietuvos gyventojus- kaip atsiprašė Japonija Korėjos, o vokiečiai- žydų.

Lietuvos prezidentas padėkojo Lenkijai už moralinę paramą Sausio įvykių metu. Ar nederėjo L.Valensai padėkoti, kad Lietuva nepuošė Lenkijos, kai vokiečiai ragino, o priešingai- priėmė jos karius ir gyventojus, atbėgusius čia pasislėpti nuo vokiečių okupacijos.

Taigi nelygiaverčiai santykiai, nelygiavertės derybos. Mūsų diplomatai neturi tautinės savigarbos, pagaliau jie- ne patriotai. Dar nesenai skelbė: tauta be praeities- tauta be ateities. O dabar ragina užmiršti praeitį, žiūrėti į ateitį. Bet ateitis turi atsiremti į praeitį, o ji- kraujuojanti žaizda.

Rozė POŠKIENĖ

Parengė
Edmundas SIMANAITIS

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Atgaivinta tradicija - kariuomenės ir visuomenės diena

Gegužės 11d. Krašto apsaugos ministro surengtoje spaudos konferencijoje buvo paskelbta, kad atgaivinama tarpukario Lietuvos tradicija - trečiąjį gegužės sekmadienį šventi kariuomenės ir visuomenės suartėjimo dieną. Taigi, be oficialiosios Kariuomenės šventės- lapkričio 23-osios, turėsi me ir kita gražią ir labai prasmingą dieną. "Ši mūsų visų bendroji vienybės ir karinio pasiryžimo šventė mūsų akademiniuoju karinio jaunimo iniciatyva pradėta šventi ne vien kokio tuščio paradvaimo ar demonstracijų tikslu, o mūsų tautai atvirai grasinančio pavojaus iš vakarų akivaizdoje", - rašė "Karys" (1936m.Nr19).

Kaune Karo muziejuje buvo pakelta Vytautinė vėliava. Igulos bažnyčioje aukotos šv.Mišlos, vienybės aikštėje išrikiuota kovinė technika. Kauno karininkų ramovėje įvyko atsargos karininkų sąjungos (LAKS) susirinkimas. Karo muziejaus skyriaus vedėjas A.Markūnas LAKS istorijos apžvalginame pranešime paminėjo, kad "reikėtų pagalvoti, kaip įtrauktį į Sąjungos veiklą atsargos karininkus, sovietmečiu baigusius aukštasius mokyklas ir gavusius karinius laipsnius (kurių niekas nesiruoša pripažinti), kaip panaudoti tą potencialą, kuris atnaujinintų gretas". Pranešėjas pamiršo ar nelakė būtinu paminėti, kad pirmiausia reikia prisiminti ir deramai pagerbti Lietuvos kariuomenės karininkus-partizanus. Daugelis jų iš puskarininkų ir viršilių buvo pakelti karininkais, žuvus kovoje su okupantu jų vadams. Jie ne šlaip sau išsitarnavo karininko laipsnį, o kaudamiesi su nuožmiu prieš, liedam savo kraują už Tėvynę suranumu, ryžtu ir drąsa. Nepaisant to, kad nei Aukščiausioji Taryba, nei Seimas nesusiprato laisvės kovotojų pripažinti teisėtais Lietuvos kariuomenės kariais, LAKS turėtų ryžtingai atmesti sovietmečio partinius prietarus ir priimti į savo gretas visus išlikusius partizanų karininkus. Taip nors iš dalies būtų atitaisytą moralinę nuoskaudą sovietmečiu niekintiemis žilems ir doriems Tėvynės gynėjams.

Devyniasdešimtmetis dīm. plk. Antanas Mallionis, pasidžiaugėsusitikimu su Karo mokyklos auklėtiniais, apgailestavo: "Jaučiamas tik nedidelis jaunimo noras tarnauti kariuomenėje, ko nebuvo mūsų laikais. Tada buvo didelė garbė būti kareiviu. Atitarnavęs kariuomenėje jaunimas turėjo didelį autoritetą".

Mjr.Rinkevičius, kalbėdamas apie patriotiškai nusiteikusius sovietinius karininkus, pasakė, kad jei jie anksčiau "prisiekė ginti Lenino idėjas, tai dabar turi prisiekti Lietuvos Respublikai. Pagal statutą mes tai darome ir nesigalime". Čia beliktų pridurti, kad savanorių partizanų karininkai prisiekė Lietuvai nepalaužamos žūtbūtinės kovos sąlygomis. Dim. jaun. ltn. politinis kalinys, akttyvus "Tremtinio" bendradarbis Juozas Enčeris mano, kad "partizanų karininkai vykdė savo pareigą Tėvynėl ir turi visišką moralinę teisę dalyvauti dabartinės karininkų organizacijos veikloje. Jie įrodė mėlę Tėvynel savo auka ir šioje šventėje būtinai turi būti".

Ministras L.Linkevičius pasakė: "Lenkiausis žilom galvom už tai, kad esate kartu su mumis ir kad būsite. To reikia labiausiai. Ant karininkų ramovės pastato visą laiką buvo Gedimino stulpai, ir ta dvasia čia išliko.. Mes einame į džiugesnę erdvę. Mūsų valstybė mums nepajęgi tiek padėti, kiek mums pasirengę padėti kalmyna, kolegos, partneriai iš kitų valstybių".

Dim. mjr. Stasys Martinénas, lygindamas šią šventę su tarpukario Lietuvos laikų švente, išryškinė labai didelį skirtumą: "Anksčiau, būdavo, susirenka karininkai, viršilos, puskarininkai, karliai ir visuomenės atstovai draugėn ir labai nuoširdžiai pasikalba visais aktualiais klausimais. Dabar tokio bendravimo nematyti, nors labai norėtusi, kad jis būtų".

Tremtinė mokytoja Vaclava Martinénienė prisiminė, kaip šią dieną minėdavo nelaisvėje: "Mane išežė 1945 metais. Patekau į Karelijos Dubrovkos lagerį Nr.0317. Susirinkdavo saviškių būrelis ir prisimindavome apie karių- kur jie išblaškyti, kas žuvo, o kas gyvas, kaip jie gyvena? Tyliai padauduodavome senų kariškų dañinų. Su mumis nebuvavo karių Daugiausia ūkininkai. Bet netrukus į lagerį atgabeno daug karių belaisvių- vokiečių, ukrainiečių, rusų, estų, latvių. Buvo net iš Norvegijos. Švedijos. Suomijos. Su jais dažnai pasišnekédavome prie šulinio, kai eidiavome vandens atsinešti, ir vis klausinėdavome, ar nesutikuo karių lietuvių".

Iškilmingoje rikiuotėje dalyvavo lauko kariuomenės "Geležinio vilko" brigados, pasienio kariuomenės, žūrelvių, karo aviacijos, SKAT, šaulių ir vidaus kariuomenės būriai. Miela buvo regėti darniai žygluojančias karių gretas, tačiau... tarpukario nepriklausomoje Lietuvos nebuvo jokių vidaus kariuomenės. Mūsų dienų nepriklausomoje Lietuvos nebuvo jokių karių reliktas, nieko bendra neturintis su kiltina konstitucine pareiga ginti Tėvynę. Skaudi istorinė patirtis nepamiršta. Sovietinė vidaus kariuomenė (NKVD, MVD) trėmė gyventojus, nikojo kraštą, kovojo su partizanais, saugojo kalėjimus, lagerius, lydėdavo kalinius po visą Sovietiją, malšino gyventojų maištus. Kokias funkcijas atlieka sovietmečio analogas Lietuvosje? Pirmiausia pagal visas sovietmečio tradicijas saugo įkalinimo vietas. Antroji funkcija- tikrūsiai galimų neramumų slopinimas. Dabar tinei valdžiai tai aktualu. Prisiminsime, kad tarpukario Lietuvos kalėjimus saugojo specialiai parengtas samdomasis personalas. Jaunus iš mokyklos suolo pašauktus jaunuolius yra didžiai amoralu mokyti gaudyti bėglus, pjudyti juos šunimis, dėti anrankius ir pan. Ar tai turi ką bendra su patriotine Tėvynės gynimo savoka? Žinoma, kareivėliai čia niekuo dėti, tačiau tautos atstovai Seime turėtų šią teisę ir moralinį nesusipratimą kuo greičiau pašalinti. Dar labiau padėtį aštrina vidaus kariuomenės pulkų privilegiuota padėtis kitų kariuomenės dalinių atžvilgiu, pavyzdžiu, palyginti su "Geležinio vilko" ar SKAT vyrais. Suprėsinimas visuomenėje yra žalingas ir nepateisinamas, o suprėsinimas kariuomenėje- tai jau akivaizdus nusikaltimas. Kelia nerimą ir tai, kad vidaus kariuomenės daliniams vadovauja ne lietuvių sovietinių karininkai. Ar kritikuoti Tėvynė metu jie bus pasirengę ginti kraštą, ar tik vykdyti persidažiusios kompartijos interesus?

"Jėgos ir smurto vlespatavimo metas ir tautų bei valstybių vertinimas vien pagal jų fizinio ir moralinio apsiginklavimo kokybę verčia mus labai greit ir patikimal suburti visas jėgas, kad nors ir nedidelis bet kietai, ryžtingai sugnaužtas, moderniai šarvuotas kumštis atkakliai ir sėkmingai pasipriešintų svetimųjų grasinimams bei pasikėsinimams į mūsų nepriklausomybę. Ir šiandien kartais išgirstame piktos nesąmoningos sienos dailelę apie senai būtiną broliavimąsi su mūsų amžinais priešais",- skaitau parodos stende minėtojo "Kario" numero straipsnį. "Labai aktualios mintys ir šiandien",- išgirstu už nugaros. Atsilukęs pamatau besiypsant plk.S.Knežę.

Paskirstyto lėšos religinėms bendrijoms

Vyriausybė nusprendė valstybės biudžete numatytais Restitucijos aktui įgyvendinti lėšas (du milijonus litų) paskirti tradiciinių Lietuvos religinių bendrijų vadovybėms šiaip: Kaišiadorių, Panevėžio, Telšių, Vilkaviškio vyskupijų. Kauno arkivyskupijos kurjoms po 296, Vilniaus arkivyskupijos kurjai- 300, Aukščiausiajai sentikių tarybai- 30, Evangelikų liuteronų konsistorijai- 32, Evangelikų reformatų kolegijai- 30, Graikų apeigų katalikų bendruomenei-24, Karaimų religinei bendruomenei-24, Vilniaus stačiatikių eparchijai- 32, Vilniaus žydų religinei bendruomenei- 24 ir Vilniaus musulmonų sunių bendruomenei- 24 tūkstančius litų.

Restitucijos akte buvo minima tik Lietuvos katalikų Bažnyčia. Vyriausybės patarėjas religijų klausimais P.Plumpa paaikino, kad "Konstitucija pripažista Katalikų Bažnyčią ir kitas tradicines religines bendrijas", todėl numatytos lėšos skirstomas ir nekatalikiškoms tradiciniams konfesijoms, atsižvelgiant į apytikrį išpažinėjų procentą bei religinių bendrijų vadovų prašymus".

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Premjeras norėjo tartis

LPKTS prezidentas, Seimo narys Balys Gajauskas atsakė į laikraščio korespondento klausimus

Prašyčiau pakomentuoti p.V.Skuodžio apsilankymo KGB pastate, kur budi protesto akcijos dalyviai, tikslą. Gal jis norėjo susitikti su jois?

Tai nebuvo susitikimas su politiniais kaliniais ir tremtiniais, o greičiausiai apsilankymas kokais nors tarnybiniais reikalais. V.Skuodis atėjo su grupe žmonių. Žmonės man pasakojo, kad budėtų V.Skuodžio ir jo grupės neįsileido. Gal atėjusieji norėjo perimti Genocido tyrimo centrą ar patikrinti budėtojų reakciją aš nežinau. Bet p.V.Skuodis norėjo užspūpti žinomą Atgimimo įvykių metraštinką Albiną Kentą, kuris nufilmavo šį epizodą.

Kokiui tiksli Premjeras A.Šleževičius kalbėjosi su grupe politinių kalinių ir tremtinų, budinčiu KGB pastate?

Premjeras norėjo susitikti su ne didesne kaip dešimties žmonių grupe. Vyriausybė vadovas, atrodo, nė nemégino tartis dėl abipusių nuolaidų. Tikriausiai jis norėjo įkalbėti žmones nutraukti budėjimą - protesto akciją. Pokalbis buvo netrumpas ir principingas, bet be rezultatų. Protesto akcija prieš KGB archyvų perėmimą į neokomunistų kontrolę ir susitarimą dėl Genocido centro vadovo skyrimo sulaužymą teisiasi.

Kaip parodė "Centuriono" byla?

Gegužės 18d. Seimas susirinko neeilinio posėdžio. "Centuriono" reketininkų išteisinimas sugulmino ne tik prokuratūrą ir policiją. Neišlaikė ir Prezidentas. Jo kalba buvo pernelyg emocinga, nekonkretna, anot paties Prezidento - "konceptualiam lygyje". "Vyriausybė iki šiol nėra priėmusi garantijų liudytojams... Praėjo pusantį metų, ir kas turi atsakyti už tai? Teismai žiūri į tą klausimą labai formaliai. Liudytojai, kurie iš tikrujų pasitikėjo valdžia, po šios normos priėmimo, šiandien daugeliu atvejų yra nusivylę. Išlapinimas vyksta ne taip, kaip turėtų vykti. Aukščiausias Teismas ir Prokuratūra turi duoti ataskaitą Seimui ir visuomenei ir aiškiai parodyti, kodėl ir kaip atsitinka tokie dalykai".

Keičiausia, kad šiaip kalba Valstybės vadovas, kuriam Konstitucija (68 str.) suteikė įstatymų iniciatyvos teisę, kuris valdo jėgos struktūras, o viena iš jų - SKAT (ir šauliai) noriai padėtų palaikti rimtį ir tvarką viešose vietose, jei tik valdžia to nedraustų.

Po Prezidento pranešimus padarė VR ministras R.Vaitekūnas, Generalinis prokuroras R.Paulauskas ir Aukščiausiojo Teismo pirmininkas A.Lošys. Seimo nariai paklausinėjo pranešėjus.

Seimo narys A.Stasiškis, paprašytas pakomentuoti šį posėdį, pasakė: "Išpūdis labai liūdnas. Apskritai jo tikslas - užmaskuoti problemą. Visi aukščiausiai pareigūnai, kalbėjė pusę dienos ir atsakirėjė į klausimus, nepareiškė nė vienos konstruktivios minties, neparodė, kokia galėtų būti išeitis iš padėties, arba bent kokia kryptimi reikėtų jos ieškoti. Visi samprotavimai banalūs. Prokuratūra blogai tardo, teismai blogai teisia. Vieni ten, kiti kitur nekompetentingi... Jokios nestandardinės minties. Susidaro išpūdis, kad šis šnekėjimas adresuotas plačiajai visuomenei nuraminti, parodyti, kad stengiamasi kažką daryti. O atrodo, jau visi bejėgiai prieš organizuotą nusikalstamumą, prieš nusikaltimą antplūdi".

Seimo narys J.Listavičius, paklaustas, ar gali Prezidentas pasiūlyti Seimui priimti griežesnių įstatymų, tramtant nusikaltėlius, atsakė: "Kaip gali Prezidentas, matyti iš to, kaip jis sureagavo į pareigūnų ir tarnautojų turto ir pajamų deklaravimo laikinajį įstatymą. Įstatymas buvo atmetas. Reikėtų žiūrėti ne tik "Centuriono", o kiek ir kaip grobia nomenklatura paskutinį Lietuvos turta, ir tada viskas sustos į savas vietas. Pakalbėti reikia, bet ir darbą padaryti reikia. O kiekvienas savo darbą išmano. Niekam ne paslaptis, kad mafija, korupcija, protekcijos pasiekė aukščiausią lygi. Ir iš Seimo tribūnos šiandien tą girdėjome. Ar galima tada kalbėti, kas ką teis, kas kam grūmos, kas kovos už paprastą žmogų? Perkiasdešimties metų sovietmečio patirtis rodo, kad konstitucija ir visi įstatymai kiekvienam klanui buvo skirtingi. Atrodo, tos epochos tradicijos teisiarnos".

Gegužės 26d. Seimas vėl svarstė kriminogeninę situaciją Lietuvoje. Seimo narys G.Vagnorius jau kelintą kartą atkreipė dėmesį į valstybės turto neteisėtas dalybos ir grobstymą. "Kol nebus sustabdytas nusikalstamumas valdžios sluoksniuose, kalbėti apie kokią nors kovą su korupcija, su nusikalstamumu yra bergždžias reikalas", - reziumavo jis.

Socialdemokratų lyderis A.Sakalas neiškentė nepriminęs ir esminės Prezidento klaidos, kai 1993m. Lito komitetas paskelbė, jog "visi pinigai, nepriklasomai nuo jų kilmės, yra teiseti. Šiuo sprendimu Prezidentas, Premjeras ir Lietuvos banko valdytojas viena akimirką pavertė mafijos pinigus jos teisėta nuosavybe... Demokratinėse valstybėse nuosavybės apsauga pagrįsta turto ir pinigų kilmės teisėtumo patirinimu". Kaip žinoma, Prezidentas atmetė pareigūnų ir tarnautojų turto ir pajamų deklaravimo įstatymą.

"Centuriono" byla parodė, kad Lietuvoje egzistuoja tik teisingumo parodija. Teisingumo pamatai turėjo būti padėti vos tik atkūrus valstybę, pirmiausia teisiskai įvertinant pusę amžiaus trukusių okupacijų su visais jos padariniais, pavyzdžiu, bolševizmo nusikalstamumų įvardijimu, bent simbolika desovietizacija, laisvės kovų pripažinimu teisėta konstitucine tautos savigyna. Iš principo teisingumo neįmanoma atkurti dalimis. Tai ilgas, pradžioje skaudokas, bet nuoseklus ir nenužūkstamas procesas, apimantis absolūciai visus gyventojų sluoksnius ir valdžios pareigūnų bei tarnautojų lygmenis. Kai pakutenami gatvės berniukai, o nusikalstelių bosai neliečiami, kai teisiamas turgaus sukčius, o milijonus valstybinio turto supriechiatavęs nuvorišas tarpsta, kai iš vargano mokytojo atlyginimo išskaičiuojami mokesčiai, o "verslininkų" ar "pramonininkų" lyderiai, tyčiodamiesi iš visuomenės ir Valstybės pareiškia nemokėsi jokių mokesčių, ir jiems niekas neatsitinka-kalbėti apie teisingumą, teisėsaugą mažų mažiausia naivu.

Respublikos Prezidentui netikėtų retoriškai klausti, "kodėl ir kaip atsitinka tokie dalykai?" Jis prisiekė būti visiems lygias teisingas. Kas truko paméginti atkurti teisingumą, be kurio nėra ir negali būti valstybės pamatu?

**Parengė
Edmundas SIMANAITIS**

Dar pora resovietizacijos postūmių

LDDP frakcijos narys M.Stakvilevičius parengė Seimo nutarimo projektą, kuriuo siūloma "pripažinti Lietuvos Respublikos aukštųjų partinių mokyklų diplomus, patvirtinančius aukščio mokslo išsilavinimą".

Kaip žinoma, Aukščiausioji Taryba buvo nutarusi partinių mokyklų diplomų nepripažinti aukščio mokslo diplomas. Vakaruose sovietinių partinių mokyklų diplomai taip pat nepripažistomi. Ar padės M.Stakvilevičius projektas Lietuvai priartėti prie Vakarų lygio? O gal tai tik tuščiagarbė aukštose postuose sėdinčios vakarykštės nomenklatūros ambicija? Aišku, labai nedailiai skamba: vidurinio mokslo neįveikės ministras ar kokio nors departamento direktorius. Tad norima bent partinio "mokslo" diplomu gėdą pridengti.

* * *

Lietuvos kariuomenės generalinis štabas atėmė iš lauko kariuomenės brigados "Geležinio vilko" vardą. Ką šis vardas reiškia Lietuvos patriotams, aiškinti neverta. Tarpukario nepriklasomos kariuomenės pulkai vadinosi didžiųjų Lietuvos kunigaikštėjų vardais. Partizanų apygardos ir smulkesni daliniai taip pat vadinosi istorinių asmenybių vardais. DLK Vytenio 9 pėstininkų pulkas, Kęstučio partizanų apygarda, "Tauro" partizanų apygardos Vytauto, "Geležinio vilko" rinkinės - tai jau mūsų istorija ir tautos dvasinių lobis. Ta brangi Nepriklasomybės kovų metais gimusi tradicija buvo sulaužyta pirmosios bolševikinės okupacijos; ji atgaivinta pokario partizanų, nešuisi Lietuvos kariuomenės kovų vėliavas visą dešimtmjetį; dar kartą atgimus po Valstybės atkūrusio Kovo 11-osios Akto, o vėl nutraukta bei atmetta jau nepriklasomos Lietuvos kariuomenės generalinio štabo.

Kas atsakys į du skaudžiai deginančius klausimus: kiek raudonųjų pulkininkų susitelkė mūsų generaliniame štabe ir kas paliepė (Prezidentas, Premjeras, Krašto apsaugos ministras ar koks modifikuotas Cé Ka) paniekinti seną ir labai garbingą Lietuvos kariuomenės tradiciją?

Kažin ar reikėtų stebėti, jei vijoj atsakymo išgirstume, kad vienas iš vidaus kariuomenės pulkų pavadintas kruvinojo geležinio Felikso vardu. Jo portretai kabėdavo NKVD-MVD-KGB tardytojų ir viršininkų kabinetuose. Tai taip pat tradicija.

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU

Ar Rusija vykdys sutartis?

"Rusijos prezidentas parašė Lietuvos prezidentui, kad jo šalis pasirašytų tarpvalstybinių ekonominės sutarčių vykdymas priklausys nuo Lietuvos nuolaidų Rusijai dėl tranzito į Karaliaučių. Taigi Rusijos požiūriu, sutarčių galima nevykdysti, mums tai nėra nauja, o gal ir LDDP jau turi mažiau iliuzijų dėl Rusijos kaip gėrybių šaltinio.

Kito vertus, nuolaidžiavimas Rusijai reiškštų, jog pripažistamas rankų sukinėjimo metodas, ir susilaikume naujų spaudimų Lietuvos prezidentas, atrodo, nelinkęs to daryti, bet žemesnių valdininkų sandėliai dėl tranzito kainų tebéra gaubiami neatsakyti klausimų. Jei savavaliskai atsisakoma pajamų savo valstybei, tai gali būti panašu ir į korupciją.

Savo ruožtu ELTOS bedantė informacija (A.Brazauskas gavo laišką) galbūt atspindi Užsienio reikalų ministerijos liniją, kuo mažiau iš tikių informuoti visuomenę", rašoma prof. V.Landsbergio 1994m. balandžio 29d. pastabose.

Ar "Tėvynės Santaroje" nestinga... santaro?

Gegužės 14d. Vilniuje įvyko pirmoji (po IV suvažiavimo) Lietuvos Sąjūdžio konferencija, kurioje demokratinių nekomunistinių partijų vadovai bei atstovai svarstė glaudesnio bendradarbiavimo galimybes. Konferencijoje dalyvavo grupė "Tėvynės Santaros" Seimo narių. Svarbiausiai klausimai šiuo metu - artėjantys savivaldybių rinkimai ir parašų rinkimas dėl referendumų paskelbimo.

Konservatorų partijos valdybos pirmininko G.Vagnorius manymu, "nors ir kaip sunku būtų, dantis sukančių turėsimės sulaukti kito pavasario. Viena norėti, kita - galėti. Mums, Seimo nariams, žinoma, kiek Lietuvai atsieina krašto skurdinimas. Dabar Lietuvai gresia ne išorinė grėsmė, o vidinė - jos nuskurdinimas... Šiandien kraštą valdo ne Prezidentas ir Vyriausybė, o grupėlė žmonių, įpainiojusi ir pačią Prezidentūros, ir Vyriausybės aplinką į korupciją ir finansines machinacijas. Tai rodo, kad valdžia (o kartu ir Valstybė) yra paraliuota. Negaliu patikėti, kad tokią politiką vykdantys žmonės yra tiek nekompetentingi, kad sugebėjo tris kartus nusmukdyti perkamajį pajėgumą, mažindami atlyginimus, pensijas, pajamas..." Kalbėtojo nuomone, sunku tikėtis rinkėjų aktyvumo, kai iš eilės vyks rinkimai į savivaldybes ir du referendumai. Pralaimėdami prarasime žmonių pasitikėjimą. Jeigu esantys valdžioje nedraugai "piestu stoją prieš šį (konservatorių E.S.) referendumą, štai rodo, kaip jiems tai neparanku. Bet paranku valstybei, paranku mums, piliečiams, ir štai darykim. Reikia priimti rezoliuciją dėl vienybės. Būtina pakvesti visas dešiniųjų partijas nors savivaldybių rinkimams sudaryti bendrą sąrašą."

Seimo nario K.Skrebio nuomone, sajūdininkai žino, kokią žalą Lietuvai daro vienpalvė valdžios piramide. Plikom rankom šios piramides sugriauti neįmanoma. "Tėvynės Sąjunga bandė tą piramidę sugriauti. Tai yra ekonominis referendumas... Visi žino, kad laimėjus ekonominį referendumą, Seimo likimas nusprestas", - teigė K.Skreby.

Seimo narė L.Andrikienė kritikavo kai kurių "Tėvynės Santaros" parlamentarų norą sėstis į siūlomas "aukščiausios valdžios kédes", nes šiaip dalijamasi atsakomybe už ydingą valdžios politiką. Jos nuomone, pirmiausia reikėtų laimėti ekonominį referendumą. Pralaimėjus politinį referendumą, tektų "mažiausiai metams atidėti tų klausimų (Seimo rinkimų E.S.) sprendimą".

Tautininkų sąjungos lyderis R.Smetona ragino krikščionis demokratus ir konservatorius remti abu referendumus, nes tai vienintelis konstitucinis kelias pakeisti Lietuvos valdžią. Argumentų, kada tai daryti patogiausia, jis nepateikė.

Konferencijoje nedalyvavo Krikščionių demokratų ir Nepriklasomybės partijų atstovai. Konferencija įpareigojo LS Tarybą gegužės mėnesį sukvieсти nekomunistinių demokratinių partijų ir organizacijų vadovybes aptarti bendro darbo koordinavimo sąlygas.

Iš įžanginio "Tėvynės Santaros" seniūno A.Kubiliaus pranešimo peršasi liudina išvada: "Tėvynės Santarose" labiausiai pasigendama... santaro. Pradedama ruoštis referendumams, neradus ar nelabai norėjus rasti visoms opozicinėms partijoms priimtinos išeities. Keliamo dirbtinė sumaištis dešiniųjų elektorate. Daugelyje rajonų dešiniuosios jėgos geba susitarti ir dažniausiai veikia vienu frontu. Vadų ir vadukų ambicijos centre neigiamai veikia ne tik sajūdininkus, bet ir rinkėjus. Kyla visai reali dešiniųjų rinkėjų suskaidymo grėsmė. Aišku, kam tai naudinga. Čia pravartu paciuoti skirsnelį iš LPK Sąjungos IV suvažiavimo rezoliucijos, kur parašyta, "kad nėra ir negali būti jokių motyvų, pateisinančių dešiniųjų politinių jėgų suskaidymą. Tokius motyvus tektų apibrėžti kaip nusikalstamą trumparegiškumą ir nepateisinamas tuščiagarbiškas ambicijas".

Dešiniųjų suskaidymas tik palengvintų dabartinei valdžiai sekmingai baigt valstybės, taigi mūsų visų, turto dalybas.

Pertvarkoma nacionalinė energetika

Vyriausybė nutarimu priatė Nacionalinė energetikos komplekso pertvarkymo programai. Keičiasi energetikos strategija. Numatomos pagrindinės kryptys. Pirmiausia rengiamasi toliau eksplotuoti Ignalinos AE, didinanti jos saugumą. Iki 1998m. bus parengti ir priimti sprendimai dėl AE konservavimo po 2005-2008m., kai baigsis projekinis elektrinės darbo laikas. Bus baigtos statyti Kruonio HAE trečiasis bei ketvirtasis energoblokai ir viršutinis baseinas. Šilumos ūkyje nenumatoma visiškai atsisakyti centralizuotos šildymo sistemos, kuri šildo ir žemę, ir orą. Jos ekonominumas problemiškas. Kryptys numato naujus naftos tiekimo kelius iš naujų šaltinių. Susirūpinta ir naftos gavyba Lietuvoje. Planuojama išgauti lietuviškos naftos iki 1mln per metus.

1994m. birželis

TREMINTINYS

5

(Tėsinys. Pradžia Nr.10)

Dabar papasakosiu, kaip žuvo kapitonas Juozas Krištonis 1945m. prieš Kalėdas kpt. J.Krištonis su-sirgo gripu. Gydėsi kaimė pas ūkininką. Šiek tiek apsveikės grįžo į slėptuvę pas savo karius.

Stovykla buvo antžeminė, tarp Taujėnų ir Užulėnio k. Stovyklos ilgis apie 30m; šakomis išpinta duobė-tualetas, pašiūrė arkliams stovėti. Aplink stovyklą- apkasai. Stovykla buvo gana gerai maskuota. Čia slėpėsi 30 vyru. Viską mums, partizanams, su ašaromis akyse papasakojo Žygaudo būrio vadas Alfonsas Smetona. Kautynės buvo labai žiaurios.

Žygaudas atvedė mus į tą vieta pavasarį. Dar šulinje buvo sumestu duonos kepalai, apdegė rūbai, o pati stovykla- nuodėgulių krūva. Prie medžio prismeigtas kapitono Juozapaitio paveikslas, medžiai nukapoti. Vaiždas labai kliaukus.

Šalo, snigo, kapitonas iš vakaro buvo grįžęs į stovyklą dar ne visai pasveikęs. Ryta vienas karys, išnešęs išpilti dubenį vandens, išvydo priesą. Matyt, stovykla jau patyliukais buvo apsupta iš vakaro, o sargybinius nužudytas pries ryta, nes priesai buvo apkasuose.

Tremtinių pensijos neindeksuojamos

Mes, 6 jonaviečiai, reabilituoli tremtiniai ir juų išėdinių, šaukiamės leisinguo. Finansų ministerija 1994m. kovo 15d. raštu mes informavo, kad pensijos reabilituoliems tremtiniams, pervestos į indėlių sąskaitas po 1991m. vasario 26d., neideksuojamos. Petru KETURAKIUI, g. 1893m., buvo perskaičiuota "pensijs nepriemoka už tremtį - 6290,54 rb. Pinigai nebuvu išmokėti, o nuo balandžio mėn. mokojo dvigubą pensiją. 1991m. vasario 26d. neišmokėtos pensijos likutis- 2713,5 rb. Pagal soc.skyriaus išduotą pažymą 50 proc. įrašyla į investicinę sąskaitą. Neišmokėtas likutis- 1014 rb. pervestas į Taupomaijų banką. Adolfina CIBULSKYČIĘ paveldėjo tremtinės motinos neišmokėtą pensiją- 5652 rb., kuri perversta asmeninėn sąskaiton neindeksuota. Antanas LIUINSKAS, tremtinys ir 2-os grupės invalidas, taip pat paveldėjo mirusios motinos neišmokėtą pensiją, kurią 1991m. gruodžio 16d. perivedė į Taupomaijų banką- 6435 rb. Vladui ir Broniui SADAUSKAMS už motinos darbą ir tremtį Igarkoje nuo 1948m. perversta po 71,69 Lt.

Taupomasis bankas pranešė P. Keturakiui 1993m. gruodžio 16d. raštu, kad Vyriausybė "1993m. lapkričio 24d. priėmė nutarimą Nr.877, kuriuo buvo numatyta kompenzuoti buvusiems politiniams kaliniams, tremtiniam ir jiems prilygintiems asmenims išmokėtas grąžintino turto vertės atlyginimo sumas į sąskaitas, pervestas po 1991m. vasario 26d. (iki 1992m. liepos 1d.).

Siame nutarime rašoma, kad nenumatyta kompenzuoti socialinio draudimo ištaigų po 1991 02 26 pervestas pinigines sumas į indėlius už išbūtą laiką tremtyje.

O ar galėjo ekskomunistų vyriausybė pasielgti kitaip? Kaip žinoma, trėmimų organizatoriu pirmieji taikininkai buvo kolaboravusieji su okupantu komunistai.

Priminsime, kad kompensacija už vieną sovietų katorgoje praleistą mėnesį sudaro... 50 (penkiasdešimt) ct.

Užtai buvusiems partokratijos bosams sudarytos lengvatos nusipirkti dvarą už tūkstantlėlį ar kelis.

Kas išgirs apiplėštų nelaimėlių šauksmą?

Aleksandras BITINAS

NEBUVO SKIRTA MIRTI

Karys sušuko: "Esame apsupti" Kas spėjo apsiauti batus, kas vienmarškinis, sukomandavus vadui, šoko prie ginklų. Beveik visi turėjo kulkosvaidžius. Jau per angą zvimbia kulkos. Vadas dar spėjo sudaužyti radio siustuvą. Visi išbėgo pro atsarginę angą. Apkasuose kovési karys su kariu, kol išmušė iš apkasų priesą. Pirmą žiedą išmušus, kova kiek aprimo. Vėl rusai pradėjo švilipti, šaukti. Vi-sas miškas rūksta, o priesų- kaip skruzdelių, net ruda.. Apkasuose pilna rusų lavonų, tiesiog jais vaikščiojam. Mūsiškių taip pat daug žuvusių, sužeistų. Vieni prašo pranešti namiškiams, kad žuvo už Tėvynę, nesuklupę pries okupantą, kitas žarnas kišasi į žaizdą,

ir tuo paëmės automatą vėl šaudo, tyliai kentėdamas. Kruvini partizanai statyti šaudo į priešus, o šie keikdamiesi krenta kaip lapai.

Vadas J.Krištonis, vienmarš-

kinis iššokęs iš apkasų, pasidėjęs kulkosvaidžių ant lavonų, tratinė į priešus- už nukautus kovos draugus, už su-degintas sodybas. Tik staiga pasirąžo, padeda galvą ant kulkosvaidžio. Nu-

tilo amžiams ir jis, ir kulkosvaidis...

Mūsis prasidėjo ryta, tik auštant,

o dar ir vakare rusų vis plūdo ir plūdo. Malūnsparnis virš galvų sukė ir suko, norėdamas sužinoti, kokia situacija. Būrio vadas A. Smetona- Žygaudas sušuko: "Vyrai, broliai, vado nebéra! Jau vakaras- veržkimės, kitaip liksim

čia amžinai" Pataikę progą, kol rusai persigrupavo, šoko visi iš apkasų vienu metu. Veržesi į mišką, už vieškelio Ukmergės link. Pasiekę griovį, išgirdo užsimaskavusį kulkosvaidį. Su granata jį nutildė. Iššokę iš griovio, perbėgo aikštę, vėl į griovį. Jau netoli vieškelis, bet vėl kulkosvaidis pradėjo kalenti. Žygaudas sušuko: "Vyrai, kad ir kas būtų, kol sutems, turim pereiti vieškelį! Kitap būsim atkirsti, nes mus jau supa..." Tik spėjo išveržti į mišką, iš kitos pusės pasirodė tankas. Dievo malonė padėjo. Tuoj sutemo. Skaudama širdimi pa-

likome gulėti amžinai 15 brolių, gyvų

liko taip pat 15. Daugiausia krito, kol

apkuras užémė.

Truputį atsipūtę, kas basas, kas vienmarškinis, kulkų nuakėti, kruvini, nepanašus į žmones turim perbėgti dar į kitą mišką. Kas priglaus, kas žaizdas aprūpintas?

Kitą dieną varė kaimo žmones išvežti lavonų. Partizanus ištampė iš apkasų, sumetė drabužius ant galvų ir viską uždegė. Kareivių kūnus žmo-

nės iki sunkvežimių vežė į ištisą die-

ną. Prikrovė kelis sunkvežimių. Ka-

pitono J.Krištonio lavonu nedegi-

no- išvežė į Léną, paskui į Ukmergę.

Kartu išvežė ir sunkiai sužeistą broli

Antaną. Jam buvo išplėstas visas šonas, net plaučiai kyšojo iš žaizdos. Jį turbūt paėmė netekusį sąmonės. Pasodino ant brolio lavono. Jis nieko nekalbėjo, tik smiegė valgė, atrodė kaip išprotėjės. Jį dar buvo paguldė į Ukmergės ligoninę bet, pamatę kad nepasveikis, kažkur išsivežė. Nuo to laiko niekas daugiau jo nematė. Pavašą kapitono J.Krištonio sodybą sudegino, sodą kardais iškapojo.

Seserį Verutę areštavo. Dabar jį Juodienė, gyvena Panevėžio raj. Šilų parapijoje. O brolis Simanas toliau partizanavo. Pasikeitė pavardę, pasinaudojės amnestija, užsiregistravo, taip išliko (dabar jau miręs).

J.Krištonio būrio žuvusiems partizanams kaimiečiai sukalė 13 karstų ir, nakčia nuvežė į Léno kapines, juos palaidojo. Dabar jiems pastatytas paminklas.

Žygaudas svajojo, kad laisvoje Lietuvoje kautynių vietoje bus iškirstas miškas, nutiestas kelias ir pastatytas paminklas. Kol kas ta svajonė neigyvendinta...

Spėjama, kad J.Krištonio būri išdavė vienas eigulys. Prieš apsupti partizanai matė grioviu praeinant kailiniuotą senį.

(B.d.)

Laptevų jūros tremtinų broliai

"Lapteviečių" brolijos valdybos pirmininkas Jonas Markauskas atsakė į "Tremtinio" korespondento Edmundo Simanaičio klausimus

Kokie "Lapteviečių" brolijos veiklos tikslai?

Mūsų brolija vlenia Jakutijoje atsidiurusių Lietuvos žmones, išvežtus iš Tėvynės 1941 metais, ir tremtyje gimusius vakuos. Brolijos tikslas- ir per lapteviečių tragiskus likimus atskleisti lietuvių tautos genocido balsumus, genocido vykdytojų nusikaltimus ir jų žlaurumą. Mes sieklame, kad apie tai sužinotų ne tik Lietuvos gyventojai, bet ir kitų tautų žmonės. Brolija padėjo parvežti tremtyje žuvusių tautiečių palaikus į Lietuvą. Stengiamės tremties vietose pastatyti paminklus, koplytstulpis, kryžius ir labai rūpīnamės išugdyti Lietuvos žmonių pagarbą tremtyje ir lageriuose kentėjusiams, taip pat žuvusių kapams ir jų atminimui. Žinoma, brolija padeda ginti tremtinį ir jų šeimų interesus. Brolijoje yra tikrieji nariai, t.y. tremtiniai ir tremtyje gimę vaikai, ir nariai- piliečiai, aktyviai padedantys siekti brolijos tikslų.

Kaip brolija rengiasi paminėti artėjančią Gedulę ir Vilties dieną?

Mes, brolijos nariai, periodiškai susitikinėjame. Trečiąjį tradicija tampančių narių susitikimą kviečiame birželio mėnesio 14d. Rumšiškėse. Jis prasidės 12 val. šv. Mišios. Susitikimo programa dar tikslinama ir bus paskelbta susitikimo diena.

Ačiū už pokalbi!

Antaninos Garmutės knygoje "Išėjo broliai" irgi radau parašyta apie pažįstamus vyrus. Ten rašoma, kad partizanas Jonas Kučinskas-Spyruoklis žuvo tarp Balbieriškio ir Alytaus. Spyruoklis žuvo Pilotiškuose, bégdamas iš Drauginio sodybos. Kadangi tuo metu mūsų krašte kovojo ir Petras Kučinskas-Tyla, manyčiau ten buvus jo broli.

Éjau tą ryta į mokyklą. Buvo žiemos pabaiga, sniego daug. Vakarų pusėje pasigirdo šūviai. Po kurio laiko nutilo. Klebonijoje mokėsi kitos klasės mokiniai, o mes tuo metu žaidėme "kvadrą". Tik staiga į kiemą įvažiavo pora arkių įkinkytos roges, pilnos ginkluotų rusų. Rogėse gulėjo nukautas partizanas, jo vienplaukė kruvina galva buvo iškiesta pro rogių galą. Iš rogių iššokęs čekistas iškėlės automatą rusiškai liepė mums nešdintis. Kaip žvirbliai kartu su mokytoja sprukom į klasę ir sėdėjom tylūs, nedrįsdami žodžio pratarti.

Labai norėčiau ką nors daugiau sužinoti apie 1945m. balandžio mėnesį Būdininkuose vykusį mūšį.

Juozas KUČINSKAS

Lazdijų raj., Verstaminai

Knygų pėdsakais

Malonu buvo skaityti partizano Patrimpo - Juozo Petras prisiiminimą knygę "Žvilgsnis atgal", kurioje aprašytas Balbieriškio miškas, prie kurio užaugau. Kai kurie vaizdai, o ir partizanai kaip gyvi stovi akyse. Yra dalykų, kurių užmiršti neįmanoma. 1945m. kovo 7d. dešimties žuvusių partizanų būrio sąraše paskutinis- Stasys Brusokas. Gaila, kad nenurodyti slapyvardžiai. Jeigu kalbama apie Putiną (gimimo metai atitinka), tai jis žuvo vėliau ir kurit. Norėčiau pasakojimą apie Putino pabėgimą papildyti kai kuriomis detaliomis. Tą dieną, jau po pietų į mūsų kiemą rogėmis įvažiavo pusbrolis Bernardas Terespolskis. Užduseš ēmė pasakoti, kaip rusai vijosi Stasiuką (Putiną), kaip šis iš vienų rogių išoko į jo roges ir, kiek įkabindomi, nuo Rudėnų pasileidė į Būdininkus. Mano tėvelis tada supyko, kam prie vaikų šis išpasakojo tokius dalykus, ir patarė grįžti namo kita puse. Sužiusta Putiną paliko Būdininkuose pas Juozą Brūzgą. Tas ir gydytojų parveždavęs. Garbė jam. Partizanas Austras-Antonis žuvo Būdininkuose ne 1952m., o 1948 metų liepos mėnesi.

1994m. birželis

Po 1994m. gegužės 18d. Lietuvos Seime vykusio teisingumo institucijų veiklos svarstymo, kai aukščiajį krašto pareigūnai aiškino savo įnašą, tvarkant reketininkus, nematant bankų veiklos ir privatizavimo problemų, karikatūristas p. Užas Lietuvos teisingumą pamatė taip...

Perskaiciu "Lietuvos kovą ir kančių istorijos" I t., kur kalbama apie 1941m., 1945-1952m. Lietuvos gyventojų trėmimus. Pažvelgęs į tuos dokumentus buvusių kalinio ir tremtinio akimis, galiu pasakyti, jog čia nėra kovų ir kančių istorijos. Priešingai čia sudėti čekistų enkavedistų komunistų partijos pasaulio viešajai nuomonėi klaidinti skirti dokumentai, kuriuose budeliai bando išbaltinti kruvinus savo darbus, kaip Pilotas nusiplauti

jų ar mirusiuju kančios liudytų, parodant, kaip aiškinā savo veiksmus patys bolševikai, kaip budeliai žūri į savo aukas ir t.t. Teisybė, tarp šių dokumentų yra pasisakymų, kad tremtinį gyvenimo sąlygos blogos, barakai be langų, nešvarūs, kad sanitarienė būklė bloga (p.77, 78, 91 ir kt.), bet tokiai dokumentai nedaug, tai greičiau atsargūs, be jausmai pranešimai, kuriuose atsišpindinti trupinėliai mūsų vengū ir didžiosios kančios. Kaip rašyti ata-

nuostolius. Derybose su Rusija pastarosios delegacija gali kaištoti Lietuvos delegacijai šloje knygoje skelbiamus istorinius dokumentus, kuriuose kalbama, kad jokių nuostolių nebuvu, niekas nėko nevogė (su retomis išimtis), niekas neplėškavo viskas buvo tvarkingai surašyta ir atiduota rūpestingai saugoti. Išvežtieji lietuvių blogai dirbo, buvo tinginiai, simulantai, apsimetinėjo sergančiai, visi štie tipai demoralizuodavo ir kenkdavo

Lietuvos kovą ir kančių sumenkinimas,

arba pilotai plaunasi rankas

rankas. Iš šios knygos sužinoju, kad dauguma Lietuvos žmonių džiaugėsi ir pritarė trėmimams (p.122, 123-125), kad pats trėmimas tebuvo tik iškeldinimas, atliktas mandagiai ir tvarkingai (p.109, 179), kad operacijas atliekantieji pareigūnai nesielgė amoraliai (p.365) kad vaikai gaudavo pieno ir specialaus maisto košės (p.64), kad geležinkelio stotyse ešelonų laukė bufetai (p.165), karštasis maistas (p.167), kad lydėjo medicinos personalas su vaistais (p.167), kad vagonai buvę patogūs su gultais, langais, unitazais, kibrais ir net kopetėmis. Juose buvo gana erdvų, jei nebuvu sausakimšal prikimšti (p.167). Kartu važiavo parduotuvės (p.12), iškeldinamieji gavo vandens (p.33), sunkiai sergančiuosius guldė į ligonines, o mirusius nemėtė iš vagonų o laidojo (p.169). Dokumentuose akcentuojama, kad buvo vežami ne dori žmonės, o kriminaliniai nusikaltėliai bei kitų socialiai pavojingi visuomenėi elementai: prostitutės, plėšikai, buožės, banditai, banditų šeimos, banditų pagalbininkai ir t.t. (p.50, 52). Buvo vežami buržuažiniai nacionalistai-pilklausiai lietuvių tautos priešai (p.199, 201). Taip kalba šioje knygoje pateiktai tariamieji dokumentai. Lietuvos, o ir pas mus daug kas džiaugiasi: "Žūrėkite, dokumentai! Kokia puiki ir detalii dokumentacija!" Deja, pamirštama pridėti dar vienas žodis - sovietinė dokumentai. Šioje knygoje aš šiek tiek palaiko atlyginčiai padarytą žalą ir

skaitas ir kitus tarnybinius pranešimus, enkavedistai ir bolševikai partijos buvo gerai aprūkyti, iš partijos nustatyti rėmę neišsišokdavo.

Viskas ataskaitos, instrukcijos, tarnybiniai pranešimai, laiškai ir pareiškimai rašyti mūsų tautos kankintojų okupantų kolaborantų, stribų, komunistų partijos ir kitų sovietinių aktyvistų rankomis. Ne lietuvių bet daugiausia rusų ir rusų kalba. I visus dokumentuose minimūs įvykius ir operacijas čia žvelgiama iš subankrutavusios ir jau prieinim nuėjos biloje imperijos pozicijų, griežtai vadovaujančių komunistų partijos priimta ideologija ir jų pačių sukurta terminologija, jų stiliumi, visame pasaulyje pagarsėjusi melu. Žodžiu, žūrīma į realybę apvertus tiesą aukštyn kojom!

Niekur neradau užsiminti apie tremtinį ir kalinį talkininkavimą, rengiant šią knygą. Neraudau jų pasisakymų, pasakoju iš paliudių įmū apie patirtas Lietuvos sūnų ir dukterų kančias, jų išgyventas tragedijas, iš ko susidarytų visiškai priešingas vaizdas. Negi niekam tai neatėjo į galvą? Gėda, skaudai ir apmaudu! Galbūt ateityje jei tai bus padaryta?

Bet dabar ši ilgai laukta knyga skelbia mūsų tautos kankintojų ir budelių, o ne jų aukų parodymus. Jiems suteikiama tokia grandiozinė tribūna. Jiems teikiama pirmenybė!

Reikėtų dar pasakyti, jog šioje knygoje skelbiama dokumentai tariauja ne Lietuvos valstybės interesams. Štai referendumė Lietuvos piliečiai aškiai pareikalavo atlyginčiai padarytą žalą ir

Replika

Tai bent rinkimai!

Rinkimai vyksta todėl, kad iš kelių kandidatų galima būtų pasirinkti vieną. Kaišiadoriye jokių rinkimų nebuvo. Kandidatu iškeltas tik vienas žmogus. Ten vyko tik "neklystančios" partijos spektaklis. Atsirado ir LDDP "artistas", kuris sutiko suvaidinti šią komediją. Tai, jų manymu, naujas žmogus, suformuotas per ilgus "brandaus socializmo" metus. Dabar lauksite, kokią komediją "didžioji kompetencija" suvaldins dar kartą. Kiek dar nuskurdusiu žmonių pinigų bus iššvaistytas "rinkimams".

Viktoras FLÉDERIS

"Trejetas"

Ši skaičių žino visi, kuriuos už akių teisė "troika". Tūkstančiai patyrėme "trejeto" galia. Dabar LDDP tarp mūsų daliosi neskeliu panaštemis trejetams sudaryti ir pasodinti į teisėjų kedes. Rado V.Petkų, A.Žiliinską ir V.Skuodį. Ar nerai ir daugiau?

Algirdas KAMANTAUSKAS

Kieno tai užsakymas?

Lietuvos prasidėjus atgimimui, tarp kitų organizacijų buvo labai aktyvi buvusio politinio kalinio A.Terlecko vadovaujama Lietuvos Laisvės Lyga. Patriotinės jo kalbos buvo aštrios, bet jo nedalyvavimas pirmame didesniame mitinge prie Mickievičiaus paminklo jau sukėlė įtarumą. Tolesnė A.Terlecko neaiški veikla, jo besaikė dešiniųjų kritika ir skaldojotųjų politika tarp politinių kalinių ir tremtinėlių tuos įtarimus dar labiau sustiprino. Bet tada dar jis turėjo nemaža užtarėjų, ir jo kenkėjų politika dar daug kas netikėjo.

Bet įnirtingas buvusio premjero G.Vagnoriaus šmeižimas daugumai Lietuvos žmonių, taip pat politiniams kaliniams bei tremtinėliams atvėrė akis. Manau, kad reikia atsiriboti nuo Terlecko veiklos, priskirti jį prie jau gerai žinomų išverstakalių, kad jis nebeklaidintų Lietuvos žmonių. Elektrėnai

Antanas BIELINIS

Ar verta laikyti pinigus bankuose?

Ne taip seniai mūsų Neprisklausomos valstybės Vyriausybė ragino piliečius nešti savo santaupas į taupomąjį banką, žadėjo išsaugoti jų vertę. Keitėsi Vyriausybės. Surinktus iš piliečių pinigus įsaldė bankų sąskaitose-sulaikė įsmokėjimus. Tik labai jau dideliam reikaliui (pvz. laidotuvėms) pagal pažymą įsmokėdavo ribotą sumą.

Šimterlopai sumažėjus pinigų vertei, pinigus iš banko jau buvo galima laisvai atsuumti. Pinigai visai nuvertėjo, o paslaugos ir prekės pabrango.

Atėjo juoda diena: ne kiekvienam tų turėtų, kadaise buvusiu nemažų santaupų, užtektų laidojimo įslaikoms. Sovietinių laikų įsigalėjusi nusavinimo tradicija ir žmonių skurdinimas tęsiasi. "Lietuvos aida" 1994 04 01 rašoma: "Premjeras pasidžiaugė, kad įvesta nacionalinė valiuta pradėjusi vykdyti kaupimo funkciją". Taip pat pareiškė, kad ši Vyriausybė sustabdė trejus metus vykusį žmonių skurdinimą. Kur ta kaupimo funkcija? Ar žmonių skurdinimas realiai sustabdytas? Kas pelnos iš indėlininkų santaupų?

Kai Taupomajame banke iki 1991m. vasario 26d. turėtas indėlių sumas Vyriausybė nutarė įdeksuoti 101, visi indėlininkai pasiūtome aplėsti. Taip, Vyriausybė krito iš peties! Indėlininkai patyrė nuoskaudą, tarytum būtų karo metas: nėra teisingumo ir sąžinės, pamintas žmonišumas, žmogus paverstas beteisiu. Tokia skriauda labiausiai užgulė tuos piliečius, kurie Taupomajame banke laikė pinigus karstui, taupė vos pragyvendami.

Nešdamas pinigus į kredito įstaigą, žmogus tikisi gauti procentus, kurie nors iš dalies kompenzuotų inflaciujos nuostolius. Jis nežino, kad indėlis čia gali dingti. Jis įpratęs pasitiketi įstaigomis, kuriomis valstybė leido atlikti kredito operacijas. Iš kur indėlininkui žinoti, kad valdininkas kredito įstaigai davę leidimą be garantijų, aplaidžiai, kad jis gavo nesąžiningi veikėjai, o jų veiklos niekas netikrina ir blogausiai Lietuvos banko revizoriai, atlikdamis kreditu įstaigose revizijas, "neranda" finansinės netvarkos.

Taupomasis bankas už neterminuotus indėlius šiuo metu moka tik 4 proc. metinių palūkanų. Tos palūkanos jau dabar dėl inflaciujos nepadengia pinigų nuvertėjimo. Prognozuojama, kad per metus pinigų vertė sumažės mažiausiai per pusę. O bankas, indėlininkų pinigus skolindamas, ima didelius procentus ir uždirba pasakiškus turtus. Gal što nemato ir nežino Vyriausybė? O gal tai daroma Vyriausybės pritariant?

Tad ar verta laikyti pinigus bankuose?

Antanas KARVELIS

buro slankstelius. Žmogus po tokios egzekucijos kaip šlužas keilis mėnesius šliaužioja, kol nugarkaulis pasveiksta. Tai garsesnė sovietinių tramdomieji marškiniai. Girdint kankinamo žmogaus klyksmą, mūsų nervai nebešlaikė. Pradėjome daužyti vagono sienas. Visas ešelonas triukšmavo, rėkė. Ši sykį jie šaudė tik į orą. Subėgė vlettinių laukinių rėkų. Besišaukės laukus ir pasakė: "Štai jūsų namai, štai jūsų kapinės!" Pagimdė ji berniuką, bandė apsiljuosusi aplink liejmenį džiovinti jo vystyklus ir pardavus šilkinei suknutėi nusipirkti iš artimiausios gyventojų nors litrą pieno... Deja, teko palaidoti savo videnturių, gimusį Sibiro žemėje... O kiek tokį mirė?

Šis epizodėlis vyko jau po Stalino mirties, Chruščiovo "atšilimo" laikotarpiu. Mano išgyventos kančios ir vargai Sibire buvo lyg ramunėlės žiedeliai, palyginti su kitų tremtinėlių ir kalinių išgyvenimais: su gyvenimui jurtose, kuriose tremtinėliams prišaldavo plaukai prie sienų ar lubų, kai ištinusius nuo bado dar gyvus veždavo rogutėmis ir palikdavo ant ledo lyčių, kad baltosios meškos suėstę. Taip žuvo Mintaučiai iš Mintaučių k. Utenos raj. Marytė Juodvalkytė-Žiliinskienė

Povilas VAIČKAUSKAS
JAV

1994m. birželis

TREMINTINYS

6

I V Y K I A I

ARIOGALA. Raseinių politinių kalinių ir tremtinė klubas "Garas" pakvietė visus, nukentėjusius nuo sovietinio genocido, paminioti 46-erų metų sukakties nuo vieno didžiausių pokario trėmimų į Sibirą. Tremtinė susirinkimą vykusį Ariogalo kultūros namuose, pradėjės klubo pirmininkas A. Vizbaras perskaitė trėmimų vykdytojų rašytą padėką Maskvos valdžiai už "sėkmingą ir gera" darbą, tremiant Lietuvos žmones. Prisiminimais pasidalijo tremtiniai, buvo kalbėta ir apie naujai išleistą "Lietuvos kovų ir kančių istorijos" I t. ir ten užfiksuotą melą. Susirinkime aptarta dabartinė tremtinė padėtis: reabilituoti Lietuvai nusikaltę žmones, o LDDP pasisako prieš desovietizacijos įstatymą. Nė vieno iš 2000 KGB darbuotojų nėra nutelto, jie gauna padidintas pensijas iš Lietuvos iždo, o tremtiniai iki šiol nesulaukia teisingumo.

Po susirinkimo tremtinė elsenai patraukė į Ariogalo bažnyčią. Cia buvo auko jamos šv. Mišios už gyvus ir mirusius tremtinius. Apeigų metu buvo pašventinta nauja J. Čeprenės išslavinėta vėliava. Po pamaldų iškilminga elsenai patraukė į kapines. Prie tremtinėi paminklo ir amžinosis ugnies buvo padėtos gėlės ir prisiminė žuvusieji, giedotos giesmės. Ariogalo parapijos klebonas paskatino visus tremtinius su savimi atsivesti ir anūkus, kad būtų perduodamos tradicijos, o su jomis gyvuočių ir meilė Lietuvai.

Antanas GIRCYS

Nemakščiai

Susitiko 1948-ųjų tremtiniai

Sekmadienį šventė šiemet sutapo su atmintina 1948m. gegužės 22-ąją - ūkininkų trėmimų diena. Klaipėdos 1-ojoje internatinėje mokykloje įvyko tremtinės susitikimas. Sugledojo šv. Mergeles Marijos litanią prie degančių žvakų, žmonės prisiminė savo lemtinges draugus ir Tėvynės ilgesį.

Sąjungos Klaipėdos skyriaus pirmininkas J. Martišius tarė žodį apie Lietuvos ateities reikalus, apie vykstantį parašų rinkimą referendumams ir kvietė talkinti.

Susirinkusieji domėjosi Klaipėdos Tėvynės Santaros tarybos darbu, aptarė budėjimus KGB rūmuose.

Ona PADVARIETIENĖ

Didvyrių motina

Skaitydama "Tremtinį", randu daug žinomų partizanų vardų. Kažkodėl niekas neprisimena Antano Birbalo-Ąžuolo; Kentrų, gyvenusių Gubrių kaime Šilalės rajone. Kentraitrysi broliai: Jonas-Rūteinis, Juozas-Tauras, Leonas-Sakalas ir sesuo Elytė-Žibutė- partizanavo, o jų mama Kentrienė slapstėsi pas patikimus žmones. Onutė ir Albinas Kentrai buvo ištremti į Sibirą. Kentrų šeima buvo labai vieninga, santuri, gražiai tarpusavyje sutarė. Negaliu pamiršti 1948m. Kūčių vakaro. Buvome susitarę vakarienauti kartu su Kentrais. Kentrienė atėjo pas mus prieš kelias dienas, laukėme to brangaus vakaro. Kūčių vakarą Kentrienė nesitraukė nuo lango- laukė savo vaikų, ir mes vis dar nelaužėme Kūčių plotkelės- laukėme. Deja... Trečią valandą nakties prašau, kad Kentrienė pailsėtų. Ji taip prie lango ir ryto sulaukė. Rytą ruošėmės eiti į Šilalės bažnyčią, į šv. Bernelių mišias. Kentrienė irgi norėjo eiti. Aprengiau ją vyriškai ir išėjome. Po pamaldų pažįstamas žmogus pasakė, kad prie stribų būtinės pamesti penki lavonai. Tarp jų- vienas Kentrukas. Tai buvo jauniausasis sūnus Leonas- Sakalas. Išsigandau, kad neišgirstų šios žinios Kentrienė. Bet, išėjusi į centrinę gatvę ir pamačiusi kraujuo lašus ant sniego, ji suprato, kad tai jos sūnų kraujas. Juozą Kentrą-Taurą stribai buvo sužeidę ir jis, matyt, stribų nepastebėtas nuslinko po eglaietė prie Lokystos ir ten mirė, apskabinęs automatą. Jo lavoną rado pavasarį.

Jau daug metų praėjo, bet toji naktis išliko mano atmintyje.

Sibiro lageryje sutikau moterį, kuri gyveno tarp Pajūralio ir Kvėdarnos. Ten Kentrai turėjo slėptuvę, kurioje daugiausia būdavo Elytė Kentraite-Žibutė ir motinėlė. Iejimas į bunkerį buvo pro šulinį. Vieną dieną iš Šilalės užvažiavo stribai neva atsigerti. Pasiūrėjė į šulinį, vandenį pamatė šviesą. Tuoj pat buvo iškviestas iš Šilalės pastiprinimas. Stribai išbuvo daugiau kaip valandą, reikalaudami, kad pasislėpusieji išliktų. Bunkeryje buvusi Žibutė norėjo nusižudyti, bet pagailėjo šeimininkės. Kai išlipo iš šulinio, stribai net nusigando: Žibutės plaukai siekė žemę, o veidas-visai dar vaikiškas.

Taigi iš šešių vaikų liko vienas - Jonas-Rūteinis. 1965m. grįžusi išgirdau, kad Rūteinį stribai apsupo prie Laukuvo ir jis nusišovė.

Iš Rūteinio būrio nė vienas partizanas nepasidavė gyvas, nė vienas ryšininkas nieko neišdavė, kad ir kaip kankinamas.

Nesulaukė Kentrai brangaus laisvės ryto, kaip ir tūkstančiai tų, kuriuos nukankino, nužudė, sumėtė į šulinius, griovius.

Jeigu kas norėtų daugiau sužinoti apie Kentrų šeimą, mielai papasakosiu.

U. VARANIŪTĖ

1948m. trėmimams atminti

Hunų karallius Atila sugriovė ir apliplėše Romą. Žasys ši kartą negelbėjo, nes hunų buvo per daug. Kai kurias vertės užpuolikai parsigabeno namo, tačiau neteko girdėti, kad jie vežtusi romėnus.

Rusai, nežinia nuo ko išlaissvinę Lietuvą, émési vežti pas save jos žmones.

Beje, rusiškai "išlaissvinti" turi šiek tiek kitokį atspalvį negu lietuviškai. Pavyzdžiu, "išlaissvinti kambarį" reiškia jį patuštinti. Rusai nuo seno domėjos žemėmis prie jūrų ir keliis šimtmeciais ijas gaivališkai veržesi. Taigi aišku, apie kokį išlaissvinimą čia kalbama.

Arijai - žemdirbiai, arėjai, artojai. Sanskrito kalba arjas-kilmingasis: mat žemę dirbtį nuo seno laikyta kilnesniu užslėimimu, negu beribėse stepėse gyvullus ganysti.

Arijas-sėslus, prisirišęs prie žemės ir darbo. Tiki taip jis gali išsivalzduoti savo egzistenciją. Klajoliui-piemeniui dirbtį reikia mažiau, o ir darbą jis supranta kitaip.

Rusiškai darbas- RAkta, vokiškai- die ARB. Nesunku pastebeti, kad visų trijų kalbų šio žodžio, trys garsai (ARB) kartojasi. Šios trys kalbos yra bendros indo-europėiškos kilmės, ir jų žodžius galima lygti.

Rusiškame žodyje šie pasikartojančios garsai išdėstyti kita tvarka- RAB. Ir, matyt, neatsitiktinai, nes rusiškai rab-vergas. Žodžio "rabota" sinonimas "trud", o "trud"- sunkumas. Viskas, kas sunku nemanonu!

Visai kiti reikai lietuvių kalboje. Visiems žinomas pasakymas "arba- arba". Arba dirbi, arba negyveni. Lietuviškas valstietiškas mentalitetas neleidžia išsivalzduoti gyvenimo be darbo. Daugelis tremtinų tiesiogine žodžio prasme plėste atplėsti nuo žagrės.

Sunku išsivalzduoti, ką jautė žmonės, jau pirmąją dieną perskaitė Igarkoje tokį skelbimą: "Specialiai perkeltiesiems (taip buvo vadinti tremtiniai) griežtai draudžiama tėsti parazitinį gyvenimą būdą. Persėvaltė visi priivalo pasirinkti darbą ir pradetti dirbtį".

To pasirinkimo tokio tebūta: moterims- krautės, vyrams- ridenti rastus.

Vokiečiai, versdamis šluotį dantų šepetukais šaligatvius, pratino prie darbo žydus. Rusai, įdavę į rankas kabliukus rastams risti- mus.

Štai kaip atrodo tas kabliukas: apie 1m ilgio 16mm skersmens plieninis strypas. Kai spigina 40-50 laipsnių šaltis, metalą liesti plikomis rankomis nepatartina. Tas pats būtų imti iš kalvės žaidzdro ištrauktą geležį.

Igarka- stebuklinga planeta. 12 mėnesių žlema, o likusį laiką- vasara, šiltai (Speigračio aforizmas.)

Čigonas norėjo atpratinti nuo édesio arkli. Pradžioje viskas éjos gerai. Nuo šlēno arklys atprato. Beliko atpratinti nuo vandens. Sutrukėd menkas atsitiktinumas- arklys émė ir pastipo.

Tremtinys prie kabliuko priprato. Dėl vandens problemų neturėjo. Beliko išmokti apsieiti be

duonos. Būtu pripratęs ir prie šalčio. Tačiau- vėl nenumatyta atsitiktinumas- susirgo plaučių uždegimui. Rusų kalbos nemokėjo. Gydytojas jo nesuprato, atleidimo nuo darbo nedavė. Liga komplikavosi. Tremtinį palaidojo. Liko žmona ir trys mažamečiai vaikai. Vyriausioji mergaitė éjo septintus metus. Greitai susirgo ir motina. Vaikai apsieiti be maisto neišmoko. Mergaitė išėjo ubagauti. Rusiškai nemokėjo, tai, būdavo, nueina kur nors, ištiesia rankytę ir tyli.

Sykį užsuko jis ir pas mus. Tokia maža, keistu skuduru apmuturiuota galva, apsisautusi rusiška šimtasiūlė, apslavusi skirtingų dydžių veltinius.

Nuostabus ir universalus tas rūbas- rusiška šimtasiūlė. Ji neturi griežtai nustatyto dydžio, tad traukoma specialiu dirželiu. Suveržel- lieknėniams vartotojui, atleidai- storesniams. Mažiems vaikams tinka vletoj palto.

Užkalbinome mergaitę rusiškai- nesuprato, vokiškai (lgarkoje buvo daug Pavolgio vokiečių) išgali nesulaukėme atsako.

Kai ši mergaitė lietuviškai papasakojo savo vargus, mano mama apsiverkė ir sako: "Matai, Zanuk, tu nenori valgyti lašinių..." Tų lašinių nedaug teturėjome. Jie buvo taupomi mums, vatkams. O valgyti aš jų nenorėjau štai kodėl. Pasiruošti kelionė į Igarką mums davė 45 minutes. Tėvas nuo aukšto mėtė lašinius. Puspaltės krito viena ant kitos. Tekšt, tekšt, tekšt...

Traukinių katastrofa įvyko žmonėms miegančiuose žuvusių kūnus metė žemyn. Jie krito vienos ant kitos: tekšt, tekšt, tekšt.

Pamačius lašinius, ausyse pasigirdavo tekšt, tekšt, tekšt, o akys iškildavo per pusę perpjauto žmogaus valzdas. Iki šiol prisimenu jo pavarde- Pāzemeckas.

Mažojo išmaldo prašytoja- jau pagyvenusi moteris. Ji gyvena Kaune, Vilniuje. Ją apgaivinėja "sekundžių" bankai, bet ji nepyksta. Igarkoje palaidoto tremtinio kabliukas- tremtinį muziejus Kaune eksponatas. Pažemecko palaidojimo vietos niekas nerastas, o štai stribas V. Petkevičius rūpintasi mūsų saugumu...

Vagonų dundesys
per visą naktį
ir rytmėcių žaras.

Kur dunda, niekas nesakys
ir klausiantis atsakymo nerastas.
Gegužės pabaiga.

Tėvelio sodo
takus žiedai nuklos.

Vis veža traukinys mane
i Sibirą, toliau nuo Lietuvos.

Prie Ufos-
alkanų baškirų žemėj
sudužo traukinys...

Zenonas SKRICKUS

KOVOJOME SU KOLABORANTAI

Ministrų kabinetas išvalyta. Aktyvistų fronto štabo viršinininkas Leonas Prapuolenis areštuotas, išvežtuojant lietuvių úkluose apsigyvena Hitlerio patiketiniai. Uždaromos mokslo šventovės, vadovauja daugiausia vokiečiai. Atsiranda bandančių pataikauti vokiečiams.

Man kyla noras leisti "Lietuvos Judą". 1943m. pradedu rinkti žinias, kas pataikauja Hitleriui, padeda dirbtį gestapui ir t. t.

Pirmai "Lietuvos Judo" numerių su spaustuvės darbuotoju Juozu Vanagu išleidome 1000 egz. tiražu Šiauliųose. Rinkom mediniame name prie šv. Petro ir Povilo bažnyčios, 2-ame aukšte. Turėjome tuščią maišą, jei kas-tuo juo uždengiamė ir kalbamės. Mat apačioje gyveno vokiečių gestapininkas.

Pirmajame mūsų laikraštyje paskelbtos 15 lietuvių gestapininkų pavardės ir 12 pataikūnų vokiečių karių sugulovė.

Tais pačiais metais išėjo ir antrasis "Lietuvos Judo" numeris 3000 egz. Spaustdino jau Kaune Juozas Gražys ir Povilas Malinauskas. Gražys visą laiką spaustdino "Lietuvos Judo". Prisidėjo ir prie Lietuvos katalikų kronikos. Kalėjo lageryje net kelis kartus. Tebegyvena Kaune. Povilas Malinauskas iš lageryje grįžęs gyveno neilgai. Juodu pogrindžiye išleido du "Kunta" plio" numerius "Kuntaplio" (po 1000 egz.)

Už "Lietuvos Judo" leidėjų išdavimą buvo paskirta 5000 markių premija. Bet leidėjai neįkliuvo.

Aleksandras SAKAS

Klaipėda

Renku žinią apie Ukmurgė apskritiję veikusius partizanų būrius. Žurnale "Lietuvos kovų archyvas" apie Vidurio Lietuvą-Ukmergę, Zelvą, Giedraičius, Sirvintas, Musnikus- nėra ne žodžio. Kiek žinau, apie Želvą veikė Plieno grupė, kurią priklauso Stiklo būrys. Siame būryje kovojo ir mano brolis Vytautas Gipas-Liutas. Žuvo 1949m. gegužės 8d. Kurėnų kaimie Keraiciu (ar Keručio) dvare. Su juo kartu žuvo Albinas Lunys (jis dar nebuvo partizanu, bet gyveno nelegaliai).

Kas turite žinių apie šio krašto partizanus, parašykite. Jonui GIPUI, Žibucių k., Kavarsko pš., Anykščių raj.

1994m. birželis

TREMINTINYS

7

Antanui Zaborui - 80

Gegužės 27d. sruakako 80 metų Lietuvos daugkartiniam bokso čempionui vokiečių politiniams kaliniui LPKT sąjungos Kauno skyriaus nariui Antanui Zaborui.

Garsusis boksininkas Antanas Zaboras buvo išduotas į vokiečių kalintas už tai, kad padėdavo žmonėms rasti kelią per Palangą pasitraukti į Švediją. Kolejo Kauno suniklujų darbu kaičiame. Pravieniškėse į IX forte.

Sovietiniais metais A.Zaboras buvo nepatikimųjų sąraše. Jam buvo uždraustai išvykti į užsienį. Pokario metais išgausino Lietuvą dirbdamas bokso treneriu į tarp dešimčių savo aukletinių šauginęs Europos bokso čempioną Algirdą Šociką.

Nuoširdžiai sveikiname Antaną Zaborą garbingo 80-ies metų jubiliejaus proga ir linkime jam sveikatos.

LPKTS Kauno skyrius

Vadovas Stankevičius Visados

Jau seniai, jau daugel metų

Cia lietuvis mirti matė.

Cia, sukalėti, klupai,

Cia ir knygnešio kapai.

Daug jų žuvę, bet jų žodžiai
Amžiai skambia dainos sodžiuos,

Nes lietuvių širdyse

Kaip žibintas jų Dv asia.

Ir ne rusams mus bauginti,

Vycio žygiai mes auginti -

Tegyvuoja, skai certa

Sava latoves Lietuva.

Komunistai bijo kryžių

Komunistai ne tik žudė, kankino, trėmė Lietuvos žmones, bet ir naikino kultūros paminklus. Nuo seno Žemaitijos pakelėse, prie sodybų buvo statomi kryžiai. To negalėjo pakęsti komunistai - juk kryžius valzduoja žmonių kančią ir viltį. 1964m. naktį iš gegužės 28 į 29d. Šilalės rajono uolių komunistų įsakymu, vadovaujami Šilalės MSV viršininko Č.Makausko, dosnai nugirdyti degtine. Šilalės komunistai visoje Kvėdarnos apylinkėje į kur kryžių buvo daugiausia rovė kryžius. Sava juoda darbą komunistai darė naktį, bi-jodami dienos šviesos ir manydami, kad jų pavardžių žmonės nesužinos. Deja. Jau kitą dieną Kvėdarnos apylinkės žmonės minėjo kryžius rovusiųjų pavardes. Girti kompartijos didvyriai, raudamai su kranu kryžių Pajūralio k., užmušė savo bendražygį Antanavičių. Norėdami paslepsti žmogžudystę, kryžių rovimo "didvyriai" lavoną pametė Pajūralyje ant kelio, kuriuo neseniai traktorių buvo važiavęs buvęs tremtinys. Pajūralio tarybinio, ūkio traktorininkas Algirdas Kaulius. Nors ant lavono nebuvo jokių suvažinėjimo žymių, traktoriaus ratų pėdsakų. A.Kaulius buvo Šilalės milicininkų suimtas. Žauriai kankinamas, buvo verčiamas prisipažinti suvažinėjės žmogu. Nors A.Kaulius neprisipažino, vis tiek už Antanavičiaus "suvažinėjimą" buvo nubaustas ketveriems metams lagerio. Tokia komunistų moralė: nubaudė nekaltą žmogų.

Kryžių rovimo akcijoje dalyvavo tik komunistų partijos nariai. Kryžius vežė į Paragaudžiok, prie Jūros upės ir degino. O kol didžiulis kryžių laužas degė, komunistai šventė savo "pergalę"-godžiai gérė degtinę. Tas komunistų orgijas iš savo kiemo matė netoli gyvenę žmonės, kurie ir dabar gali palludyti.

KVĖDARNA. Gegužės 15d. po šv. Mišių Kvėdarnos bažnyčioje, kurias aukojo Telšių vyskupas Antanas Valčius, žmonės, kas pėčias, kas važiuotas, skubėjo į gretimą Paragaudžio k. prie Jūros upės, kur prieš 30 metų buvo deginami kryžiai. Dabar laužo vietoje pastatyta liaudies menininko A.Rupšio išdrožtas kryžius su užrašu: "Viešpatie, atleisk klydusiems, sergēk visus. 1964.V.29-1994.V.15".

Greta kryžiaus išsirikiavo Kvėdarnos ir Šilalės šaulių būriai, Šilalės SKAT kariai. Kryžių pašventino Telšių vyskupas A.Valčius. Pašventinės kryžių vyskupas kalbėjo apie komunistų niekšybes, ragino būti patriota. Buves tremtinys Algirdas Kaulius papaskakojo, kaip jam buvo sukurpta byla dėl pačių komunistų rovusių kryžių. Užmušto jų sėbro Antanavičiaus. Jis sakė, kad dar yra gyvų kryžių rovėjų. Žinomas jų pavardės, gyvenamoji vieta. Paragaudžio kaimo gyventojas Antanas Kadakauskas papasakojo, kad jis tą atmintiną naktį matė iš savo sodybos deginamus kryžius ir "didvyrių" puotą prie laužo. Kalbėjo Klaipėdos šaulių kuopos vadasis Jotkevičius, tada irgi matės raunamus kryžius.

Prie kryžiaus deklamavo Kvėdarnos vidurinės mokyklos mokytojos, giedojo Kvėdarnos tremtinį chorą.

Prie pašventinto kryžiaus vyskupas Antanas Valčius aukojo gegužines pamaldas. Jis paragino jaunimą kryžių prižiūrėti, apsodinti gėlėmis.

Kvėdarna

Kestutis BALČIŪNAS

Partizanas Julijonas Būtėnas

(Maminskaitė-Kulbokienė V. Gyvenimo vingiuos.
Čikaga, 1992; 209p.)

Pasklido slapta žinia - Julijonas Būtėnas grįžo į Lietuvą. Be galinis mūsų artimuų susijaudinimas. Julijonas tokis mielas, draugiškas, nepaprastai visuomeniškas, visuose susirinkimuose matomas. Talentinges žurnalistas. Jo dalykiški straipsniai, rašyti lengvu poetiniu stiliumi, mielai buvo skaitomi.

Sunerimo mūsų širdys tokiai pavojingais partizaninių kovų laikais kelionė į Lietuvą? O Julijonas, niekam nieko nesakės, vykdė savo įslpareigojimus. 1941m. kovo 30d, pirmosios sovietų okupacijos metu, gyvendamas Berlyne, pasirašė iškilmingą pasižadėjimą įstojo į Lietuvos aktyvistų fronto kovos dalinių, kuris pasivadino Tautinio darbo apsauga - TDA. "Savo garbe ir sažine pareišķiu, kad ši iškilmingą pasižadėjimą darau ne

vien lūpomis ir žodžiais, bet širdimi ir siela. Mano pakelta dešinioji ranka tebūnle mano sąžinės simbolinis liudytojas, kad šis mano pasižadėjimas yra nuoširdžiausias iškilmingas ir laisvas mano sąžinės aktas, kurį darau gerai žinodamas šlo pasižadėjimo prasmę ir savo, kaip TDA narrio, pareigas. Taip man, Dieve, padék".

Julijonas Būtėnas gimus 1915m. Dovydu kalme, Linkuvos apylinkėse. Lietuvos laisvę gindamas, partizano-didvyriuo mirtimi krito 1951m. žydiuntį gegužės mėnesį. Su a.a. Julijono broliu kalbininku Petru Būtėnu, gyvenusiu JAV, Bostone, dažnai susitikdavome ir skaudžiai apgallėdavome partizano tragiską mirtį.

Rašytoja Julija Švabaltė vietoj gėlių paskyrė blčiuliu Julij Jonui poezijos puokštę.

Gėlės Julij Jonui

Kur aš priskinsiu?..
Išsekusių upių akmuo
Kalba krantams negyviems,
Užtroškusių žolei,-
Kur aš pririnksiu
Gėlių Julij Jonui?

Jis paliko žinią smėly,
Kraujo ženkla juodoj samanoj,
Rūscią mirusiųjų kalbą
Akmenio žodžiai.
Kur aš,
Kur aš atrasiu
Jo kapą?
Kad galėčiau suprasti
Akmenį, gėlę,-
Ar galėčiau atsekti
Jo žingsnių taką?

Nežinau mirusiųjų namų,
Nepatyriau aklųjų žvilgsnio,
Kur uš,
Kur aš priskinsiu
Gėlių Julij Jonui?

Gegužės 29d. Lekėčių miške pašventinti kryžiai desantininkams Julij Jonui Būtėnui ir Benediktui Trumpui jų žuvimo vietoje. Lekėčių bažnyčioje buvo aukojamos šv.Mišios.

pasisakė esąs Lietuvos pilietis, už ką buvo nutelistas 10 metų lagerio. 1954m. grįžo į Lietuvą.

1945m. liepos mén. senuosius Černius su jauniausia dukra Stefani ja ištrėmė į Komiją, Lazareto gyvenvietę. Tremtyje senukai dirbtį nebepajégė. Dukrą Stefani ja išslūntė į tolimes kirtavietes miško kirsti. Matydavosi tik retkarčiai. Be priežūres, gaudami menkas išlaikytinių duonos korteles. Černiai visiškai nusilpo, tad komendantas nutarė juos išsiusti į senelių prieiglaudą Sižlabisko kaimę prie Ižmos upės (apie 700 km į šiaurės rytus). Dukrai leido tėvus palydėti įki Kožvos. Toliau 10 dienų senukai keiliavo Pečioros ir Ižmos upėmis, kol pateko į visišką užkampį, netoli speigračio. Čia 1952m. senasis Černius mirė, o žmonai leido "prisi Jungti" prie sūnaus Ildorius šeimos, gyvenančios tremtyje, Tomsko srityje. Septyniasdešimtmeterė senutė etapais mėnesį vežė į Tomską. Čia, Rogovskijje kaimę, 1957m. ji mirė. O Stefani ja mėtė po kirtavietes. 1947m. ji pabėgo į Lietuvą, gyveno nelegaliai, prižiūrėjo vaikus įvairiose šeimose. Tik 1955m. po ilgų vargų gavo pasą.

"Tik prasidėjus Atgimimui nusikraiciau baimės, atsitiesiausako Stefani ja Černytė - tik labai gaila tėvų, pražuvusių Rusijos platybėse - neliko né kapo. Jų atminimui brolis Napaleonas Kamajų bažnyčios šventoriuje pastatė koplytstulpį".

Stasys ŽIŽYS

Rokiškėnų Černių likimas

Prieš mus didelės ir darnios Černių šeimų iš Nemanėnų kaimo, prie Kamajų, nuotrauka. Iš kairės stovi Ona ir Juozapas Černiai, jų sūnus Vladas, duktė Valerija, marti Apolonia, duktė Stefani ja, sūnus Izidorius, Vlado dukrelė Danutė. Nuotraukoje nėra sūnėnas Napaleono (fotografuoja). Šeimos galva Juozapas daug matės žmogus: rusų-japonų karas dalyvis, ne kartą išrinktas kaimo seniūnu, 18ha ūkio savininkas. Senatvėje ramiai eiguiliau gimusiose vietose. Jo ir jo šeimos likime atsispindi to laikotarpio Lietuvos istorija.

Pirmas iš sovietinės okupacijos girdės pateko Izidorius, Ukmergės miesto savivaldybės tarnautojas. Vietiniams kolaborantams netiko jo tautiškumas, ir jau 1940m. jis įkalino 10-iai metų. Po

lagerio nutremiamas į Tomsko srity. Sūnus Vladas, Lietuvos kariniuomenės kapitonas, vadovavo 1941m. birželio sukilimui Varėnos poligone, generolo P.Plechavičiaus. Vietinės rinktinės narys, jų likviduojant pasitraukė, gyveno nelegaliai, buvo vokiečių teškomas. Pokario metais buvo priverstas pasitraukti į Latвиą, kur slapstėsi ir dirbo darbininku. Duktė Valerija Lietuvoje liko viena ir po poros metų staiga mirė.

Sūnus Napaleonas, jaunesnis leitenantas, antrąjį karą dieną prisi Jungė prie Lietuvos sukilėlių įstojo į savisaugos batalioną. Pateko į Vakarų Ukrainą. Už broliai vėlėsi su vietiniais gyventojais, vokiečiai batalioną išforavo, karlius pasluntė į frontą. 1944m. patekės rusų nelaisvė.

Birželio 14d. Vilniuje rengiamas 1940-1941m. kalinių ir tremtinų suvažiavimas

Progama

- 10-12 val. buvusiame revoliucijos muziejuje (Studentų 8, greta Lietuvos viešbučio) po litinių kalinių ir tremtinų paroda ir dokumentinio filmo iš tremties vietų peržiūra.
- 12.30 val. šv.Mišios Arkikatedroje.
- 14.20 val. į Katedros aikštės važiuos autobusai į Naująją Vilnią prie tremtinų kryžiaus. Ten bus skaitomi pranešimai, dedamos gėlės ant geležinkelio bėglių; po to meninė programa.
- 16 val. Kalnų parke mitingas ir meninė programa.

Kviečiame politinius kalinius ir tremtinius aktyviai dalyvauti. Skyriai turi sudaryti norinčiųjų dalyvauti suvažiavime sąrašus ir juos atsiųsti Vilniaus PKT bendrijai, Jakšto 9-117 iki birželio 6d.

Sąraše turi būti nurodyta dalyvaujančiojo vardas, pavardė, giminimo metai ir kokiamė lageryje ar tremties vietoje buvo.

Vilniaus PKT bendrija

1994m. birželis

TREMINTINYS

8

IVYKIAI

50-mečio jubiliejus

Gegužės 14d. Marijampolėje labai gražiai paminėtas Lietuvos Vietinės rinktinės įkūrimo ir jos prievertinio likvidavimo 50-metis. Minėjimas prasidėjo pamaldomis šv. Vincento bažnyčioje. Toliau iškilmingojo dalis vyko Rygiškių Jono gimnazijoje. Po minėjimo atidengta ir pašventinta memorialinė lenta, aidėjo salvės ir skambėjo prisiminimų žodžiai Marijampolės kareivinėse. Minėjime dalyvavo Lietuvos karliuomenės, SKAT ir šaulių būriai, taip pat Šaulių sajungos vyrų chorą iš Kauno.

Norėčiau nuoširdžiai padėkoti šio renginio organizatoriams už didelį triūs ir širdies šilumą.

Beje, dėl netikslos informacijos padarytą klaidą memorialinėje lentoje reikėtu ištaisyti.

Sigitas KAJOKAS

KAUNAS. Gegužės 14d. miesto visuomenė minėjo Romo Kalantos tragikos mirties 22-ąsias metines. Muzikinio teatro sodelyje, R.Kalantos susidegintinimo vietoje, padėtos gėlės. Jaunimo bendrija "Lituanica" Muzikiniame teatre sukūrė tai datai poezijos spektaklį ir R.Kalantos gyvybės aukos už Lietuvos laisvę minėjimą.

Kauno Sąjūdis, LPKTS Kauno skyrius, klubas "Židlnys" kreipėsi į LR Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę, reikalaudami viešos psichiatrų išvados dėl R.Kalantos visiško reabilitavimo.

Redakcijos inf.

SIMNAS. Gegužės 15d. pilnutelele Simno bažnyčioje Kalniškės mūšio atminimui buvo laikomos šv. Mišios. Po mišių žmonės rinkosi į Simno kapines, prie paminklo, kur palaidoti palaikai partizanų, žuvusių Kalniškės ir Palių miškuose. Vėliau žuvę kovojo buvo pagerbtai Kalniškių miške, mūšio vietoje. Čia savanoriai davė priesaiką, aidėjo salutas, skambėjo dainos, pagarbos kupini kalbėtojų žodžiai. Minėjime dalyvavo Alytaus, Lazdijų ir kitų vietovių šauliai, savanoriai, buvę partizanai, politiniai kaliniai, tremtiniai ir kt.

Buvo atvykę ir Kalniškės mūšio dalyviai: Kostas Kliučinskas, Vytas Adomaitis, Mirijauskas.

Alytus

Kazimieras SAVIČIUS

KLAIPĖDA. Balandžio 19d. Tėvynės Santaros Klaipėdos taryba svarstė viešą karo veteranų krepimasi dėl privilegijų ir jam nepritariė. Tėvynės Santaros Klaipėdos taryba šiuo klausimu raštu kreipėsi į Seimą: "Negali būti nleko cīniskiau, kaip okupantui išmokėti pinigines išmokas už mūsų tautos okupaciją ir jos genofondo sunaikinimą. Sovietinė okupacija sunaikino daugiau kaip milijoną Lietuvos gyventojų", - rašoma kreipimėsi. "Buvęs karas lietuvių tautai buvo tik okupantų pasikeitimasis. Jų dalyviai neturi jokios juridinės teisės vadintis išlaissvintojais".

Kreipimasi pasiraše visų dešiniųjų partijų ir organizacijų Klaipėdos skyrių atstovai.

Redakcijos inf.

Birželio 12d. 13 val. Veisiejų bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už žuvusius nuo sovietų genocido. Po to bus šventinamas šventoriuje pastatytas Veisiejų krašto sovietinės okupacijos metais žuvusiuju atminimo koplystulpis. Kviečiame dalyvauti.

Parduodama sodyba (60 arų) Prienų raj., Veiverių apyl., Petkeiliškių k. (9 km nuo Garliavos). Yra gyvenamas namas, ūkiniai pastatai. Kreiptis: tel. 254169 arba į R.Kuzmicką Kauno raj., Babtų apyl., Panevėžiuko k., Vikūnų 6.

ATSILIEPKITE!

Jau antrą kartą rašote apie Petrą Rusecką

Man kalint Norilsko lageriuose buvęs kalnys Marijonas Ruseckas buvo mūsų meistras. Aš jį gerai pažinojau. Darbe jį vadindavo "kapitonu Rusecku". Jis buvo neaukštasis, linksmo būdo su gilia duobute smakre. Sakėsi, kad kilęs nuo Radviliškio ir turėjęs 5 brolius. Minėjo, kad vienas brolis dirbo ministerijoje, buvo majoras, bet apie jo likimą žinių neturėjo.

Marijonas buvo vedęs Radviliškio gimnazijos direktorę. Kai jis areštavo, žmona Marijonui atsiuntė išsiskyrimo dokumentą. Jis verkė ir mums, lietuvių tėms apie tai pasakojo.

Vėliau jis vedė ukrainietę Bronę Gordaną, augino dukrelę Bronytę, gražiai sugyveno.

Mirė 1955 ar 1956m. infarktu ant savo žmonos rankų, vežamas į ligoninę. Prieš mirdamas kalbėjo Bronei: "Rask mano brolius, papasakok jiem apie mane". Palaidotas Norilsko "laisvujų" kapuose. Kai šeima išvažiavo į Černovicus, lankiau jo kapą. Vėliau Bronė ištekėjo už ukrainiečio Kiziuk. Dukrelė Bronė turi dvi gražias jau dideles mergaites, ištekėjusi už docento Savitik, gyvena Ukraine, Krivoj Roge.

Jau tris kartus buvo atvažiavusios pas mane į Lietuvą. Abi su motina ieško Marijono brolių.

Bronės Ruseckaitė-Savitik adresas: ul. Žukova 1, kv. 36, Kamenec-Podolsk, Chmelnickaja obl., Ukraina.

Ji muzikos mokytoja. Gal atsiras jos dėdės. Marijonas turėjo du sūnus - Joną (miręs) ir Leoną. Leonas lankėsi pas mus ir susitiko su abiem Bronėmis.

Konstancija SELIOKAITĖ

Prienai

Pranas BENDERIS iš Kauno 1947-1948m. kalėjo Komijoje, Mikunės lageryje. Jo ieško likimo draugas **Antanas OBELEVIČIUS**, V.Krėvės pr. 48-106, Kaunas, tel. 702341.

Nuotraukoje Emile REINYTÉ. Tremtinijų REINIŲ šeima: tévai, broliai Antanas, Jonas, Stasys (su šeima) ir seserys Verutė, Emile 1957-1958m. gyveno Kazachstane, Ciunbairujos raj., Toparo gyven. Tévas ten ir mirė. Jūsų ieško likimo draugė Zosé MEDUNECKIENĖ, Taikos 84-1, Utena.

Dėkojame parėmimus Sąjungą: p. Vytui Gruzdžiui - 20 USD, p. A.Dundzilai - 50 USD, p. Henrikui Stevens - 53 USD iš JAV ir firmai JBK už kompiuterį.

1994m. birželio 1 d. Nr. 11 (116). SL289.
Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas,

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė

ILSĒKITĖS RAMYBĖJE

Stasys Morkūnas

1920 - 1994

Gegužės 19d. Naujojoje Vilniaus mieste "Didžiosios kovos" apygardos "Vėtrės" būrio vadė, Vorkutos politinis kalnys Stasys Morkūnas.

Stasys Morkūnas gimė Širvintų raj. Musninkų valsč. Juodonių kaime ūkininkų šeimoje. Baigęs Ukmergės mokytojų seminarą, 1944m. išėjo savanoriu į Lietuvos Vietinės rinktinės karo mokyklą Marijampolėje. Gegužės mėn., kai vokiečiai išvaikė karo mokyklą iš visa Rinktinė, Stasys grįžo į tėviškę. O liepos viduryje Musninkuose jau pasirodė raudonarmiečiai ir iš miškų grįžę bolševiku diver-

santai, kurie jau 1943m. buvo užpuolę Morkūnų sodybą. Todėl keturi broliai Morkūnai padėjo pagrindą "Vėtrės" partizanų būriui. Jam vadovavo Stasys. 1944m. pabaigoje jis kartu su partizanu Henriku Četkauskui redagavo ir leido pirmąjį "Didžiosios kovos" apygardos (Žaliojo velnio) laikrašteli "Tikruoju keliu". Išleido tris numerius. 1945m. Stasys du kartus sunkiai sirgo, todėl aktyviai priešinimosi kovoje nedalyvavo. Bet 1945m. rugpjūčio 16d. kartu su broliais Jonu ir Juliumi (ketvirtas brolis Petras-Ridikas jau buvo žuvęs 1944 11 02 Žaliojo velnio būrio kautynėse su enkavedistais) buvo užkluptas slėptuvėje netoli tėviškės, suimtas ir išvežtas į Vorkutą. Dirbo 29-oje ir 7-oje kasyklose, o 1952m. išėjės "už zonas" - geologijos žvalgybos grupėje. Vorkutoje susituokė su Bronė Kamarauskaitė-žinomo Ignalinos raj. partizanų kovotojo Karijoto seserimi. Vėliau vėl dirbo Vorkutos 1-oje anglų kasykloje, 1964m. per diūjų sprogimą buvo sunkiai sužeistas. Apsigydės gavo leidimą grįžti į Lietuvą. Gyveno Vilniuje. 1974m. autokatastrofoje žuvo žmona Bronė. Kelerius pastaruosius metus Stasys sunkiai sirgo.

Palaidotas Rokantiškių kapinėse šalia žmonos.

Viktoras ALEKNA

Albinas Valainis

1919 - 1994

Gegužės 12d. Žagarės kapinėse amžiam poilsiu atgulė buvęs partizanas, politinis kalnys Albinas Valainis.

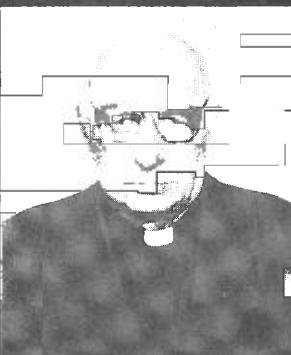
Velionis gimė Rokiškio apskr. Meldučių k. ūkininko šeimoje. Tėvui mirus, Albinui jaunam teko pradėti ūkininkauti. Nuo 1944m. partizanavo Rokiškio apylinkėse. 1947m. birželio mėn. sunkiose kautynėse prieš vietinius stribus ir enkavestus, priešo staiga apsupti, beveik visi partizanai žuvę. Sunkiai sužeistas Albinas pateko į NKVD rankas. Išgięs buvo

nuteistas 10 metų lagerio bei tremtimi. Kalėjo Norilsko lageriuose. 1956m. išėjo į laisvę. Tremtyje susipažino su buvusia politinė kaline Bronyte, sukurę šeimą.

1959m. su žmona ir sūnumi grįžo į Lietuvą.

Nuoširdžiai užjaučiame velionio žmoną, sūnų, artimuosius.

LPKT Žagarės skyrius

Alfonsas Ažubalis

1915 - 1994

Gegužės 20d. Žiežmariuose mirė politinis kalnys kunigas Alfonsas Ažubalis. Velionis gimė Molėtų raj. Giedraičių valsč. Gubeso kaime. Mokėsi Kauno kunigų seminarijoje, 1940m. buvo įsteigtas į kunigus, vikaravo Kaišiadorių. 1941m. birželio 24d. kartu su Merkinės dekanu kun. A.Juknevičiumi bolševiku suimtas ir nuteistas mirties bausme. Vedami iš komendantūros, kunių vienas kitam suteikė išrišimą. Visgi kun. A.Ažubaliui tada pavyko pa-

bėgti, o kun. A.Juknevičius miške buvo nužudytas.

1950m. A.Ažubaliui vėl suėmė ir nuteisė 10-iai metų kalėti ir 5-

eriems be teisių. Kalėjo Uchtos ir Balchašo lageriuose. Grįžo 1959m.

Nuo 1962m. dirbo pastoracinių darbų Žiežmariuose, ilga laiką buvo

tos parapijos klebonu dekanu. 1990m., pablogėjus sveikatai, tapo Žiežmarių parapijos altarista.

Tepriglaudžia Viešpatį jo dvasia.

LPKT Kaišiadorių skyriaus pirmininkas V.Lozoraitis

Vanda Leiputė-Pukinskienė

1930 - 1994

Balandžio 27d. po sunkios ligos mirė Vanda Leiputė-Pukinskienė. Velionė gimė Utenos apskr. Medenų k.

Prasidėjus antrajai bolševiku okupacijai, ištraukė į pasipriešinimo kovą. Nuo 1946m. buvo Utenos partizanų būrio ryšininkė. 1948m. suimta ir nuteista 10 metų laisvės atėmimo. Kalėjo Kazachstane Spasko ir Balchašo lageriuose. Į Lietuvą grįžo 1956m.

Buvo aktyvi LPKTS narė ir Kauno tremtinijų choro dalyvė.

Liūdi vyras, vaikai, tremtinijų choro dalyviai, likimo draugai

TREMINTINYS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

Maketavo Rasa Černevičiūtė. Spaustuvinis valst. "Aušros" spaustuvė, Vytauto pr.25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 8000. Užs. Nr. 2475

"Tremtinys" laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl ju kokybės pretenzijų neturime.